GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“Det är ju alltid ett misslyckande när man hamnar i att det blir ett sammanbrott”

En kvalitativ studie om socialsekreterares hantering av avbrutna placeringar i samhällsvården.

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education
Kandidatnivå
Termin: VT22
Författare: Ramak Sabouri Loushani och Nora Reza
Handledare: Daniel Gustafsson

Abstract

Titel: “Det är ju alltid ett misslyckande när man hamnar i att det blir ett sammanbrott”. En kvalitativ studie om socialsekreterares hantering av avbrutna sammanbrott i samhällsvården.

Författare: Ramak Sabouri Loushani & Nora Reza

The aim of this study is to explore how social service workers, who work with children or foster carers, work to prevent placement breakdowns. An additional purpose is to examine what emotions that emerge in social service workers when a placement breakdown occurs, and how these emotions are dealt with. Our data was collected through seven qualitative interviews with social service workers who have experienced placement breakdowns. To analyze the data, content analysis was used and the theoretical framework that has been applied are the ecology of human development, street-level bureaucracy and emotional labor. The results of the study show that social service workers aim to prevent placement breakdowns by preparation and matching the needs of the child with the foster carer's abilities, and by offering support to the people involved under the duration of the placement. Nonetheless there appears to be difficulties that limit the possibilities of preventing breakdowns, such as workload and lack of resources. The results further show that the emotions that arise are varied and are mainly connected to emotions of anger, blame and failure. Social service workers endure and handle these emotions in various ways, both in their spare time, but also through collegial support and organizational support.

Keywords: Placement breakdown; Social Service Worker; Prevention; Emotions

Nyckelord: Sammanbrott i placeringar; Socialsekreterare; Förebyggande; Emotioner

Innehållsförteckning

1. Inledning **6**

1.1 Problemformulering 6

1.2 Syfte och frågeställningar 7

1.3 Avgränsningar 8

1.4 Relevans för det sociala arbetet och samhällsrelevans 8

2. Bakgrund **10**

2.1 Begrepp 10

2.2 Socialtjänstens skyldigheter 10

2.3 Orsaker till sammanbrott 11

3. Tidigare forskning **13**

3.1 Litteratursökning 13

3.2 Sammanbrott - en komplex process 13

3.3 Bristande förutsättningar för en fungerande placering 16

3.4 Socialarbetares arbetssätt 17

3.5 Socialarbetares upplevelser av sammanbrott 18

3.6 Forskningssammanfattning 19

4. Teori **20**

4.1 Utvecklingsekologi 20

4.2 Gräsrotsbyråkrati 22

4.3 Hochschilds teori om känsloarbete 23

5. Metod **26**

5.1 Metodval 26

5.2 Urval 27

5.3 Genomförande av intervjuer 29

5.4 Bearbetning av intervjuer 29

5.5 Analysmetod 30
5.6 Etiska överväganden 31
5.7 Validitet och reliabilitet 32
5.8 Metodreflektion 34
5.9 Arbetsfördelning 34

6. Resultat och analys 35
6.1 Aktivt förebyggande arbete 35
6.1.1 Matchning och förberedelser 35
6.1.2 Stöd till vårdgivare 39
6.1.3 En kontinuerlig process 44
6.2 Emotioner 49
6.2.1 Sammanbrott - ett misslyckande 49
6.2.2 Blandade emotioner 50
6.3 Hantering av emotioner 53
6.3.1 Att stänga av känslor och egentid 53
6.3.2 Arbetsgruppen - en viktig nyckel för kollegialt stöd 55
6.3.3 Organisatoriskt stöd 58

7. Avslutande diskussion 60
7.1 Slutsatser 61
7.2 Förslag till vidare forskning 62

Referenser 63

Bilaga 1 - Förfrågan om deltagande på Facebook och LinkedIn 67

Bilaga 2 - Informationsbrev 68

Bilaga 3 - Intervjuguide 69

Förord

Ett stort tack till våra respondenter för att ni tog er tid till att delta och delade med er av era erfarenheter. Ert bidrag har varit otroligt lärorikt och har gjort vår studie möjlig. Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Daniel Gustafsson för din snabba respons, din vägledning och ditt stöd genom arbetets gång. Dina kloka ord och idéer har varit till stor hjälp för vårt arbete. Slutligen vill vi också tacka alla övriga som har hjälpt oss under studiens gång på olika sätt. Tack!

Ramak Sabouri Loushani & Nora Reza

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt Socialstyrelsen (2021) placerades under 2020 cirka 27 300 barn som bedömdes ha behov av stöd och/eller skydd utanför det egna hemmet. Av dessa placeringar var merparten inom familjehem, men också i hem för vård eller boende (HVB) (Socialstyrelsen 2018, 2021). I Barnombudsmannens (2019) rapport *Vem bryr sig - när samhället blir förälder* framkommer även att det har skett en ökning av antal barn som har blivit placerade de senaste åren, och detta har väckt ytterligare diskussioner om hur barns rättigheter kan stärkas. När ett barn placeras i samhällsvården har socialtjänsten en skyldighet att se till att barnet får en god vård, vilket bland annat regleras i 6 kap. 1 § Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL).

Emellanåt avslutas plötsligt en placering i samhällsvård innan målet med vården är uppfyllt. Socialstyrelsen (2012) definierar detta som ett *sammanbrott*, vilket också är den definition som denna studie kommer att utgå från. Anledningarna till att en placering avbryts handlar vanligtvis om att det inte har varit en fungerade vårdmiljö för barnet eller ungdomen (Ibid.). I denna studie används begreppet barn och unga flytande som ett samlingsbegrepp för individer som är 0 till 20 år.

Av alla placeringar inträffar sammanbrott i 25-30 procent av fallen (Barnombudsmannen 2019). Samtidigt uppmärksammar Socialstyrelsen (2020) att sammanbrott i allmänhet innebär negativa påföljder för barn och unga, även om det emellanåt kan vara gynnsamt. Barn som blir placerade i familjehem eller på institution som HVB är generellt redan en utsatt grupp då deras fysiska såväl som psykiska hälsa, i jämförelse med andra barn, ofta är sämre (Ibid.). Placerade barn har också en högre risk för att utveckla ohälsa i framtiden (Barnombudsmannen 2019). Ett sammanbrott ökar risken för det ovannämnda ytterligare, då det bland annat kan medföra skoluppehåll och sämre hälsa hos barnet till följd av instabilitet i samhällsvården (Ibid.). Sammanbrott kan dessutom resultera i att barnet förlorar sitt förtroende till vuxna, vilket på sikt kan påverka dennes vilja att söka hjälp vid behov (Ibid.).

Utöver att ett sammanbrott ofta innebär negativa följder för de barn och unga som berörs, kan det även ha en inverkan på socialsekreteraren som hanterar ärendet. I Rostill-Brookes,

Larkin, Toms och Churchmans (2011) studie framkommer det bland annat att stress är ett vanligt förekommande fenomen hos socialsekreterare som hanterar ärenden där det sker ett sammanbrott i placeringen. Vidare skriver Akademikerförbundet SSR (u.å) att de som ytterst drabbas av att socialsekreterare utsätts för höga krav och stress är de utsatta barnen. En fungerande myndighetsutövande socialtjänst är väsentlig för att de omhändertagna barnens behov ska kunna tillgodoses. En förutsättning för att detta ska ske är att socialsekreterare arbetar aktivt för att förebygga onödiga sammanbrott (Socialstyrelsen 2020). Det är därför av vikt att undersöka på vilka sätt som socialsekreterare faktiskt arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar.

Det finns både nationell och internationell forskning som visar på vilka faktorer som ökar respektive minskar risken för ett sammanbrott, samt vilka risker detta medför för barnet (se Socialstyrelsen 2012; Westerberg 2011). Det finns även forskning om hur socialsekreterare upplever sin arbetsmiljö och arbetsbelastning (se Akademikerförbundet SSR u.å). Däremot har vi inte funnit några omfattande studier i en nationell kontext som lyfter hur sammanbrott i placeringar påverkar socialsekreterare emotionellt och hur de förhåller sig till de känslor som kan uppstå vid sammanbrott. Denna kunskapslucka ligger därmed till grund för vår studie. Genom att undersöka hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott strävar vi efter att försöka kartlägga deras erfarenheter av sammanbrott men också vilka emotioner som kan uppkomma hos dem under detta arbete. Förhoppningen med denna studie är att kunna uppmärksamma och identifiera arbetsstrategier för att förebygga sammanbrott i placeringar, men också lyfta socialsekreterares känslor och tankar kring dessa händelser för att synliggöra deras perspektiv i forskning. Detta då sammanbrott medför risker för berörda barn och unga, men också för att det påverkar socialsekreteraren som hanterar ärendet, vilket i sin tur återigen kan påverka de berörda.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare, som arbetar med barn och unga eller familjehem, hanterar sammanbrott i placeringar av omhändertagna barn. Studien tar utgångspunkt i två aspekter, där den ena undersöker hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott, medan den andra har som syfte att undersöka vilka emotioner som

uppstår hos socialsekreterare när ett sammanbrott inträffar, samt hur dessa uppkomna emotioner hanteras.

Studien syftar till att utforska följande frågeställningar:

- Hur arbetar socialsekreterare för att förebygga sammanbrott?
- Vilka emotioner upplever socialsekreterare när ett sammanbrott inträffar och hur handskas de med dessa upplevelser?

1.3 Avgränsningar

Det är många aktörer som är inblandade i en placering av omhändertagna barn och som kan arbeta för att förebygga att ett sammanbrott inträffar. Detta gör det nödvändigt att avgränsa arbetet med hänsyn till studiens omfattning. Vi har därför valt att undersöka hur socialsekreterare, som arbetar med barn och unga eller familjehem på socialtjänsten, arbetar för att förebygga sammanbrott. Med *socialsekreterare* avses i denna studie samtliga aktörer inom socialtjänsten som har en direkt eller indirekt kontakt med placerade barn och/eller deras tillvaro. Dessa omfattas av socialsekreterare som utreder barns olika livssituationer, samt följer upp beviljade insatser och i allmänhet hanterar barnärenden/placeringar. Denna grupp har därmed en väsentlig roll i placeringen av omhändertagna barn. Ytterligare en avgränsning som har gjorts är att samtliga respondenter omfattas av socialsekreterare som har erfarenhet av sammanbrott, vilket även skrevs fram som en förutsättning för att delta i studien i det informationsbrev som gick ut till möjliga deltagare (se bilaga 1 och 2).

1.4 Relevans för det sociala arbetet och samhällsrelevans

Placerade barn är en grupp som är utsatt inom en mängd olika områden och löper en större risk för att utveckla fysisk såväl som psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2020). Risker för negativa följder ökar dessutom ytterligare vid sammanbrott, då detta skapar en instabilitet i den vård som ges. Detta gör att placerade barns rättigheter behöver tillvaratas och uppmärksammas ytterligare, vilket även barnkonventionen lyfter (Ibid.).

Socialtjänsten ansvarar för en trygg uppväxt och tillgodoseendet av barns behov, vilket är något som även Socialstyrelsen (2012) kommit att belysa. Samtidigt har Inspektion för vård och omsorg (IVO: 2017) påtalat olika brister som finns i barnavården. Genom att undersöka

hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar, men också lyfta socialsekreterares emotioner och upplevelser kan ytterligare kunskap inom området etableras. Detta kan i sin tur uppmärksamma olika arbetsstrategier som vidtagits för att minska förekomsten av onödiga sammanbrott på sikt, vilket är relevant för socialt arbete såväl som för samhället.

2. Bakgrund

2.1 Begrepp

I föregående kapitel definierades begreppet sammanbrott i allmän mening. Socialstyrelsen (2012) gör en distinktion mellan tre olika begreppsförklaringar avseende på sammanbrott, och benämner dessa som *tydliga sammanbrott*, *tveksamma sammanbrott* och *misstänksamma sammanbrott*. Den förstnämnda begreppsförklaringen förutsätter att placeringen avslutas på antingen vårdgivarens initiativ, alltså att familjehem/institutionen säger upp sitt uppdrag, att barnet/ungdomen avviker, eller att socialtjänsten säger upp uppdraget då de anser att vården inte tillgodoser barnets behov. Tveksamma sammanbrott kan vara svåridentifierade, men tar sig ofta uttryck i att samtycke har funnits från föräldrarna men att detta sedan har ändrats, exempelvis på grund av motsättningar med vårdgivare. Misstänksamma sammanbrott handlar om att alla berörda är eniga för tillfället om att placeringen ska avslutas, men att detta går emot socialtjänstens tidigare bedömning om att barnet har ett vårdbehov under en längre period. Det som dessa definitioner emellertid har gemensamt är att de innebär att socialtjänstens placering oavsiktligt upphör för att det inte har varit en fungerande vårdmiljö, snarare än på grund av att behovet ansetts vara tillgodosett (Ibid.).

2.2 Socialtjänstens skyldigheter

Barn och unga har rätt att genomgå sin uppväxt i en trygg miljö, vilket bland annat uppmärksammas i Förenta nationernas (FN) barnkonvention, som blev svensk lag år 2020. Det är främst vårdnadshavare som ska se till att barnets behov tillgodoses, men socialtjänsten kan bistå med stöd till både barnet och vårdnadshavare om det finns ett behov (Socialstyrelsen 2020). Socialtjänsten har också en skyldighet att se till att barn och unga genomgår sin uppväxt i en trygg miljö, vilket bland annat regleras i 5 kap. 1 § SoL. Emellanåt räcker däremot inte det stöd som socialtjänsten har att erbjuda, vilket gör att en placering utanför hemmet kan bli aktuell. En placering kan göras med stöd av SoL om ett samtycke föreligger från vårdnadshavare och från barnet, om denne är 15 år eller äldre. Om samtycke inte råder och tvångsvård bedöms vara oundvikligt sker detta med stöd av Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnombudsmannen (2019) lyfter dock att om en så pass omfattande åtgärd som ett omhändertagande anses nödvändigt ska detta ske varsamt.

När socialtjänsten omhändertar ett barn tillträder ansvaret på samhället. Socialtjänsten har då en skyldighet att följa upp vården som ges för att säkerställa att vården är av kvalité och välfungerande. Detta sker genom samtal som utförs kontinuerligt med både det berörda barnet och andra inblandade aktörer under vårdtiden (Socialstyrelsen 2020). Vid placeringar har socialtjänsten även en skyldighet att ha ett tankesätt som sätter skydd och trygghet i första hand, och har ett ansvar att tidigt uppmärksamma och förhindra missförhållanden (Barnombudsmannen 2019). Det är därför av stor vikt att varje blivande familjehem granskas och utreds noga för att barnet inte ska utsättas för missförhållanden (Ibid.). För att kunna ge en så bra vård som möjligt har socialtjänsten även en skyldighet att arbeta tillsammans med andra myndigheter, som exempelvis skola och sjukvård (Socialstyrelsen 2019).

2.3 Orsaker till sammanbrott

Sammanbrott förekommer i ungefär en fjärdedel av alla placeringar, och sker vanligtvis inom ett år från det att barnet har blivit placerat (Barnombudsmannen 2019). Innan ett sammanbrott har inträffat får socialtjänsten ofta kännedom om att det föreligger instabilitet i placeringen, och bör då vidta vissa åtgärder för att förebygga att detta inträffar (Socialstyrelsen 2012).

Anledningarna till att ett sammanbrott inträffar kan variera, men det finns vissa riskfaktorer som har identifierats. En stor riskfaktor är om barnet tidigare har varit med om sammanbrott (Socialstyrelsen: 2012), vilket då kan leda till att barnen ofta upplever känslor av övergivenhet och inte anser att den erbjudna vården är till något stöd (Barnombudsmannen 2019). Ytterligare en riskfaktor är om socialtjänsten ger bristfällig information om barnets behov i utredningsfasen, vilket kan ha stor påverkan på huruvida barnets behov tillgodoses (Ibid.). Barnombudsmannen (2019) skriver vidare att ett flertal barn och unga som har varit med om sammanbrott har rapporterat att placeringen inte har varit lämpad för att tillgodose dennes behov, vilket i sin tur bidragit till att motsättningar och konflikter har uppstått.

Hos äldre barn, såsom tonåringar, ligger ofta beteendeproblem till grund för sammanbrottet, medan det för yngre barn sker på grund av att familjehemmet tar beslut om att avsäga sitt uppdrag (Barnombudsmannen 2019). Anledningen till att ett familjehem säger upp sitt uppdrag kan exempelvis bero på förändrade familjeomständigheter, eller på konflikter mellan

vårdnadshavare och familjehemmen (Socialstyrelsen 2012). Dessa konflikter kan ha sin grund i att vårdnadshavarna vid omhändertagandet inte har fått tillräckligt med stöd för att hantera situationen (Ibid.). På institutioner såsom HVB är det vanligast att ett sammanbrott sker på grund av barnets psykiska hälsa eller normbrytande beteende (Barnombudsmannen 2019). Vårdgivaren upplever då att de inte har möjlighet att ge det stöd som de anser att barnet behöver (Socialstyrelsen 2012). Socialtjänsten kan också ta det första steget och uppmärksamma att vården måste upphöra, även om detta inte händer i lika stor utsträckning (Barnombudsmannen 2019; Socialstyrelsen 2020). När ett barn väl har upplevt ett sammanbrott ökar risken för att det ska ske ett igen (Socialstyrelsen 2012).

3. Tidigare forskning

Följande avsnitt behandlar tidigare forskning kring sammanbrott i placeringar i relation till socialarbetares arbete och egna upplevelse. Denna forskningsöversikt utgår till stor del av internationell forskning, då det finns ett begränsat antal med studier som behandlar detta specifika ämne i en nationell kontext. Även internationellt är antalet studier om socialsekreterares emotionella upplevelser av sammanbrott i placeringar begränsat, där betoning snarare läggs på exempelvis socialsekreterares perspektiv på barnets upplevelse och riskfaktorer. Tidigare forskning som behandlas här är indelade i underrubrikerna *Sammanbrott - en komplex process*, *Bristande förutsättningar för en fungerande placering, Socialarbetares arbetssätt* och *Socialarbetares upplevelser av sammanbrott*. Avsnittet inleds med hur litteratursökningen har skett, och avslutas med en sammanfattning av den tidigare forskning som har redovisats.

3.1 Litteratursökning

Ett flertal sökverktyg har använts för att hitta tidigare forskning: Google scholar, Scopus, ProQuest och Göteborgs Universitetsbibliotek sökmotor Supersök. Sökord som har använts är “sammanbrott i placeringar”, “placement breakdown”, “placement disruption”, “instabilitet i samhällsvård”, “instability”, “foster care”, “förebygga”, “prevention”, “socialsekreterare”, “socialarbetare”, “social worker”, “socialtjänsten”, “social services”, “upplevelser”, “experience”, “emotioner”, “emotions” och “Sweden”. Dessa har använts i olika kombinationer för att sökträffarna ska bli mer omfattande. De studier som ansågs vara relevanta för vår uppsats handlar om hur socialarbetares arbetssätt kan påverka stabiliteten i en placering, samt uppkomna emotioner hos socialarbetare relaterat till sammanbrott. De studier som uteslöts hade främst ett annat fokus, exempelvis undersöktes barns upplevelser och emotioner av sammanbrott eller uppkomna konsekvenser.

3.2 Sammanbrott - en komplex process

Christiansen, Havik och Anderssen (2010) utför en prospektiv studie om långvariga placeringar, och har som syfte att undersöka hur barn, föräldrar och socialarbetare i Norge upplever olika omständigheter som influerar stabiliteten av en placering. Resultatet visar att sammanbrott är en utdragen process, och att det är interaktionen mellan flera olika

omständigheter som tillsammans ger upphov till att ett sammanbrott sker. Samtidigt framförs barnets beteende vara en av de största anledningarna till att ett sammanbrott inträffar, exempelvis att barnet har ett normbrytande beteende såsom missbruk, men trots det beskrivs ansvaret främst vila på familjehem och socialarbetare. I samma studie anges även att brist på lyhördhet hos socialarbetare är en vanligt förekommande orsak som kan leda till ett sammanbrott i placeringen, då möjligheten att förbättra vården missas (Christiansen, Havik & Anderssen 2010). Exempelvis påpekar några av barnen i studien att det enda sättet att få sin röst hörd var genom att avsluta placeringen genom att avvika eller bete sig illa gentemot vårdgivaren, detta både i familjehem och på boende. Samtidigt tillskriver ungefär 25% av socialarbetarna ansvaret för sammanbrottet på sig själva eller sina kollegor. I de fall där familjehemmen har framstått som olämpliga har socialarbetarna vid ett senare skede hänvisat till sina tidigare bedömningar och anmärkt att dessa har varit bristfälliga. De har då kommit till insikt att de underskattade uppdraget som tilldelades familjehemmet (Ibid.). I vissa fall har det handlat om att de inte har kunnat förutsäga eventuella svårigheter med placeringen på förhand, medan de i andra fall placerat barnet med vetskap om att det föreligger en förhöjd risk för att ett sammanbrott kan ske. Dessutom lyfter studien att det finns brist på familjehem, vilket i sig skapar en osäkerhet då placeringen får utföras i de familjehem/boenden som finns tillgängliga snarare än att matcha barnets behov. Christiansen, Havik och Anderssen (2010) uppmärksammar att det finns synpunkter som behöver beaktas innan ett barn placeras. Dessa berör barnets inställning gentemot placeringen, men också barnets behov beroende på ålder och mognad. Samtidigt utesluter inte artikelförfattarna att det finns fördelar med sammanbrott emellanåt, då nya möjligheter för barnet uppstår.

I en studie av Khoo och Skoog (2014) undersöks svenska familjehemsföräldrars upplevelse av sammanbrott i placeringar i förhållande till deras intryck av vården. Av studien framgår det att sammanbrott är en komplex process som tar avstamp i olikheter mellan familjehemsföräldrars upplevelse av socialtjänstens stöd och information i förhållande till socialtjänstens ansvar enligt lagen. Exempelvis erfar familjehemsföräldrar att det i många fall råder bristande information om barnet och bristfälliga förberedelser inför att barnet ska placeras, vilket försvårar möjligheten för dem att bemöta barnets behov på ett adekvat sätt. Av studien framgår också att sammanbrott emellanåt hade kunnat undvikas just med lämpligt stöd. Vidare hänvisar Khoo och Skoog (2014) till forskning som belyser stressen som kan

uppstå av att ha ett uppdrag som familjehem. En aspekt som kan bidra till stress är en mindre bra kommunikation med socialarbetaren, vilket kan resultera i en större risk för sammanbrott. För att minska risken för sammanbrott är det alltså väsentligt med relevant information och stöd till familjehemmen, samt att det finns en god relation mellan socialarbetare och familjehem. Detta kan resultera i att familjehemmen dels kan ta ett välgrundat beslut om huruvida de är rätt familj för barnet, men också att de internaliserar en positiv självbild vilket underlättar för dem att hantera svårigheter som uppstår i placeringen (Ibid.). Utöver detta, uttrycker familjehemmen i studien att de eftertraktar en ökad delaktighet i matchningsprocessen när barnet ska bli placerad (Khoo & Skoog 2014). Vidare menar artikelförfattarna att även om beteendeproblem från barnets sida ofta betraktas vara en anledning till att ett sammanbrott inträffar, är det möjligtvis socialtjänstens bristfälliga planering som legat till grund. Slutligen betonar Khoo och Skoog (2014) att sammanbrott är ett strukturellt problem som behöver åtgärdas för att förhindra att barnets vård försämras.

Vidare visar en litteraturöversikt av Harkin och Houston (2016) olika faktorer som har en inverkan på ett sammanbrott att detta just är en komplex process. I artikeln framhålls bland annat vikten av att en fungerande samverkan mellan olika professionella aktörer framhävs för att alstra en bra miljö för barnet, då detta kan påverka risken för ett sammanbrott. Vidare visar Harkin och Houston's (2016) översikt att många familjehem har en upplevelse av att placeringen sker alltför skyndsamt, vilket ofta inbegriper att familjehemmet/boendet får otillräcklig information om barnets behov. Detta resulterar i känslor av överväldigande och att bemötandet av dessa behov försvåras. Familjehemmen upplever dessutom i vissa fall ett bristfälligt stöd från socialtjänstens sida och anser att många sammanbrott har kunnat undvikas om de hade fått användbar information om barnet innan placeringen. Dessutom betraktas en kontinuerlig kommunikation vara väsentlig för en fungerande placering där familjehemmen får stöd och vägledning i svåra stunder (Ibid.). Artikelförfattarna lyfter att rätt stöd från socialtjänstens sida kan lätta på den stress som kan förekomma hos familjehemmen, vilket i sin tur leder till en fungerande placering där barnets vårdbehov tillgodoses. Vidare anses handläggarbyte ha en negativ inverkan på placeringar i den mån att risken för sammanbrott ökar, men även brister i organisatoriska och politiska system som grundar sig i lagar och riktlinjer kan bidra till detta. Exempel som författarna lyfter är hög arbetsbelastning och avsaknad av resurser. Ansvaret att utveckla stödet ligger alltså på organisationen och

politiken och inte på enstaka socialsekreterare. Vad som behövs för att barns behov ska tillgodoses är ett tillvägagångssätt som gör det möjligt att få en insikt i komplexiteten med exempelvis systemteori och ekologiska teorier, vilka kan möjliggöra för socialsekreterare att arbeta förebyggande genom rätt stöd (Ibid.).

3.3 Bristande förutsättningar för en fungerande placering

Sammanbrott i placeringar medför negativa följder för samtliga berörda aktörer, menar Ward (2009). Wards (2009) studie undersöker omhändertagandet av barn i olika myndigheter i England och visar på hur den höga personalomsättningen på dessa arbetsplatser bidrar till att det ofta sker byten av handläggare. En organisatorisk omständighet som, vilket också antyddes i studien ovan (Harkin & Houston 2016), ökar risken för sammanbrott. Studien visar även på att den mest förekommande anledningen till att ett sammanbrott inträffar handlar om hur ärendet hanteras och att det i många fall har varit brist på placeringar och resurser på grund av ökade vårdkostnader. Artikelförfattaren lyfter exempelvis fram hur behovet av omplaceringar ofta skjuts fram, då det inte finns tillräckligt med resurser. En lösning till detta, menar Ward (2009), är att vården måste stabiliseras. Detta genom hantering av resursfrågor, men även genom en ändrad praxis kring utdragna beslutsprocesser som bidrar till en oförutsägbarhet kring barnets placering.

Även i Sverige finns det studier som tyder på att en hög personalomsättning och bristande stöd kan bidra till sammanbrott i placeringen (Westerberg 2011). I rapporten *Sammanbrott i samhällsvård - en studie om barns placeringsmönster* (2011) lyfter Westerberg att en vanlig förekommande anledning till att ett familjehem avslutar sitt uppdrag beror på att de inte förmår att hantera placeringen längre och att de upplever att de inte kan tillgodose barnets behov. Enligt familjehemmets upplevelse har de då under en längre period ofta indikerat till socialarbetarna att placeringen inte längre är hållbar innan placeringen avslutas officiellt.

Taylor och McQuillan (2014) redogör för familjehemsföräldrars och socialarbetares synsätt på sammanbrott i placeringar i Nordirland. Av studien framgår att sammanbrott initieras av ett flertal omständigheter, men även här är barnets problembeteende centralt som anledning till att ett sammanbrott sker. Dessutom uppger många familjehemsföräldrar att kommunikationen mellan dem och socialarbetaren brister, bland annat för att socialarbetaren

har en hög arbetsbelastning. För att förebygga ett sammanbrott kan socialarbetaren erbjuda olika typer av stöd såsom att exempelvis förbereda både barnet och familjehemmet på ett lämpligt sätt inför en placering, men också stöd för att familjehemsföräldrar ska kunna utveckla strategier för att hantera barns beteenden. Slutligen beskrivs sammanbrott av Taylor och McQuillan (2014) även ha ekonomiska kostnader, exempelvis för administration men också vid letandet av nya placeringar. Dessutom kan det beröra en resursfråga, då sammanbrott kan innebära förlorade placeringar.

3.4 Socialarbetares arbetssätt

Tillvägagångssättet som socialarbetare har för att bedöma huruvida ett barn ska omhändertas, och i vilket familjehem som barnet i sådana fall ska placeras i undersöks av Chateauneuf, Porier och Pagé (2021). Detta genom semistrukturerade intervjuer med socialarbetare som arbetar med barn och unga i Kanada. I studien hänvisar artikelförfattarna till forskning som tyder på att det är utmanande för socialarbetare att ta ett beslut med hänsyn till juridiska aspekter, bristande information att utgå från, avsaknad av organisatoriska resurser såväl som brist på familjehem. De menar att det är ett flertal omständigheter som har betydelse för huruvida ett barn ska omhändertas, där vissa faktorer berör socialarbetarnas personlighet och vissa är kopplade till den juridiska, organisatoriska och kulturella omgivningen. I studien identifierar Chateauneuf, Porier och Pagé (2021) fyra olika teman som de intervjuade socialarbetarna beskriver som utgångspunkterna för sina bedömningar. Ett tema berör enighet med kollegor och andra professionella kring beslutet, men också samverkan med andra där de professionella får ta del av varandras perspektiv. Detta kan underlätta för socialarbetare att ta ett välgrundat beslut, men även att ansvaret delas mellan flera personer. Dessutom framkommer det att det finns krav att beslutet behöver understödjas av andra aktörer, exempelvis en arbetsledare. Här påpekar Chateauneuf, Porier och Pagé (2021) att det är av vikt att organisationer möjliggör tid för diskussioner mellan socialarbetare. Det andra temat som lyfts i studien berör organisatoriska och juridiska riktlinjer. Socialarbetaren behöver utgå från olika lagar och beslut har en juridisk koppling. Det tredje temat utgår från riskbedömningar, där tolkningar av samma situation kan betraktas olika beroende på socialarbetaren, vilket exempelvis kan påverkas av erfarenheter. Det fjärde och avslutande temat berör socialarbetarens personlighet och uppfattningar, exempelvis hur de värderar umgänge med biologiska föräldrar (Chateauneuf, Porier & Pagé 2021). Sammanfattningsvis

menar artikelförfattarna att dessa beslut är komplexa, där valet att omhänderta ett barn och valet av familjehem är beroende av olika aspekter.

3.5 Socialarbetares upplevelser av sammanbrott

En studie av Rostill-Brookes, Larkin, Toms och Churchman (2011) uppmärksammar hur olika aktörer erfar sammanbrott i placeringar i Storbritannien. Ungdomar som har varit omhändertagna och som har upplevt sammanbrott i deras placering under perioden 2005 och 2006 har i sällskap med deras familjehem och socialarbetare deltagit i studien, som bygger på individuella intervjuer och fokusgrupper för att få berätta om sina erfarenheter. Resultatet av studien visar att socialarbetare upplever en kontinuerlig press från olika riktningar. Detta eftersom de både behöver hantera de praktiska svårigheterna som uppstår såväl som de känslomässiga, samtidigt som de behöver minska de negativa följderna av sammanbrott. I studien framkommer det också att socialarbetare upplever att de blir skuldbelagda för sammanbrottet. Rostill-Brookes et al. (2011) menar att sammanbrott i placeringar kan påverka socialarbetare negativt, dels på grund av pressen som de upplever men också utifrån en känslomässig aspekt. Detta kan resultera i stress och utbrändhet, som i sin tur kan bidra till höga personalomsättningar och ett missnöje på arbetsplatser (Ibid.). Vidare skriver Rostill-Brookes et al. (2011) att de grupper som deltog i studien har en ömsesidig erfarenhet av att tystas ner av den institutionella hierarkin som finns inom barnavården, vilket kommit att påverka möjligheterna till en förbättrad samhällsvård utifrån socialarbetarnas erfarenheter. Av studien framgår också att socialarbetare upplever att barnens behov inte tillgodoses då besluten är opersonliga, och utgår från resurser snarare än behovet, vilket återigen bidrar till ytterligare press. Sammanbrott påverkar såväl barnen som socialarbetare genom stress, och detta kan störa nästa placering.

Khoo och Skoog (2014) lyfter i sin studie att vägen till ett sammanbrott kan influeras av det så kallade tredelade föräldraskapet som återfinns i familjehemsplaceringar, vilket utgörs av föräldrar, vårdgivare och socialarbetare. Artikelförfattarna belyser att när ett sammanbrott väl har skett så har det är en inverkan på samtliga aktörer såväl som barnet. Återgivet i en studie av Taylor och McQuillan (2014) kan exempelvis en sådan konsekvens vid ett sammanbrott vara att både familjehemsföräldrar, barn och socialarbetare upplever sig vara “trasiga”.

3.6 Forskningssammanfattning

Detta avsnitt lyfter olika aspekter som är relevanta för denna studie. Sammanbrott beskrivs vara en komplex process som sker på grund av ett flertal omständigheter. Familjehemsföräldrar upplever ett bristande stöd och information från socialarbetare och socialtjänsten, vilket bidrar till stress och en ökad risk för sammanbrott. Samtidigt finns det olika organisatoriska och politiska omständigheter som kan påverka socialarbetarens roll i att förebygga sammanbrott i placeringar. Forskningsöversikten uppmärksammar dessutom att sammanbrott i placeringar inte enbart påverkar barnen negativt, men också samtliga berörda aktörer. Exempelvis visar studier på att sammanbrott kan resultera i att socialarbetare upplever stress, som i sin tur kan bidra till utbrändhet, höga personalomsättningar och ett missnöje med arbetsplatsen. Av forskningsöversikten framkommer en kunskapslucka gällande socialsekreterares upplevelser av sammanbrott i placeringar och hur dessa kan påverka socialsekreteraren, både nationellt och internationellt. Enbart en internationell studie hittades som behandlade socialsekreterares tankar och emotioner av sammanbrott i placeringar. Vår ambition är därför att bidra till forskningsfältet med en nationell studie som behandlar socialsekreterares upplevelser kring att förebygga sammanbrott, men också lyfta deras emotioner.

4. Teori

Nedanstående teorier har använts för att analysera den insamlade datan. Studien presenterar Bronfenbrenners utvecklingsekologi, Lipskys gräsrotsbyråkrati och Hochschilds teori om känsloarbete. Utvecklingsekologi valdes utifrån att den belyser hur olika system fungerar, vilket kan visa hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar då de eftersträvar ett helhetsperspektiv i arbetet med bland annat verktyget BBIC, barnets behov i centrum. Avsikten med detta teoripaket är sålunda att samtliga teorier ska komplettera varandra, där utvecklingsekologin bidrar till förståelse kring socialsekreterares arbetssätt och gräsrotsbyråkrati visar hur socialsekreterares handlingsutrymme kan påverka arbetssättet. Den sistnämnda teorin, Hochschilds teori om känsloarbete, syftar främst till att begreppsliggöra socialsekreterares emotioner och hur de handskas med dessa.

4.1 Utvecklingsekologi

Under 1970-talet tillkom Bronfenbrenners teori om utvecklingsekologi, på engelska *the ecology of human development* (Andersson 2013). Teorin understryker hur olika kontexter har en ömsesidig påverkan på varandra, men också att de har en inverkan på barnets konstanta utveckling (Andersson 2013; Johansson 2012). De olika sociala miljöerna som sägs ha en påverkan på barns utveckling är bland annat skola, familj och kompisumgänge (Johansson 2012). Bronfenbrenner riktar främst uppmärksamhet mot barnets olika miljöer, men då en utveckling fortgår under individens hela tillvaro menar han på att denna teori också kan tillämpas på alla ålderskategorier (Andersson 2013).

Bronfenbrenner lyfter fyra olika systemnivåer i sin utvecklingsekologiska modell, vilka benämns mikro-, meso-, exo- och makronivå (Andersson 2013). Detta illustreras med olika cirklar (se bifogad bild till höger). Dessa har inte en bestämd ordning utan de omger varandra, likt "ryska dockor" som Bronfenbrenner beskriver (Ibid.). I mitten av denna modell återfinns

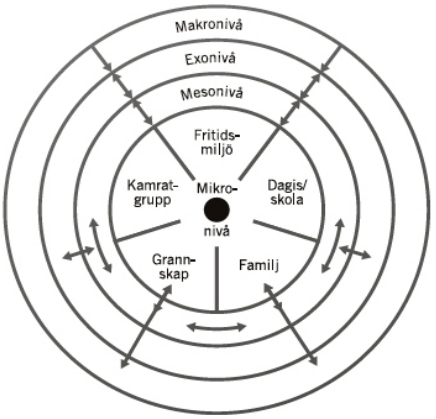

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell (Andersson 2013)

barnet (individen) med dess personlighetsdrag, som ständigt blir påverkad av de olika nivåerna på grund av interaktionen som försiggår.

På den förstnämnda nivån, mikronivån, sker interaktioner mellan barnet och dess omgivning, exempelvis familj (Johansson 2012). När barnet åldras ingår barnet i fler miljöer, till exempel skola och i vänskapskretsar, vilka ofta är meningsfulla för främst äldre barn (Socialstyrelsen 2018). Denna utveckling inträffar successivt med tiden, vilket bidrar till att barnet kan hantera de olika interaktionerna mellan miljöerna (Johansson 2012). Vidare uppstår nya miljöer när ett barn blir placerad, där barnet exempelvis kan ingå i en biologisk familj såväl som en social familj.

När olika mikronivåer samspelar med varandra skapas mesonivå (Andersson 2013; Johansson 2012), vilket exempelvis kan vara när vårdnadshavare och familjehemmet samverkar med varandra. Den näst yttersta systemnivån i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell är exonivå. Olika system som ingår i exonivån innefattar bland annat externa miljöer som inte har en direkt inverkan på den unge. Broberg, Almqvist, Tjus och Mothander (2015) beskriver exonivå som ett “lokalsamhälle”, där samtliga mikronivåer innefattas. Vidare lyfter Andersson (2013) att detta exempelvis kan vara vårdnadshavares arbetsplatser och kommunala resurser som influerar barnet indirekt.

Det överordnade systemet benämns makronivå. Här inkluderas samhällets struktur, normer och hur samhället överlag verkar nationellt (Socialstyrelsen 2018; Andersson 2013). Här omfattas också samhällets olika lagar (Broberg et al. 2015). Vanligen har barnet inte en koppling till dessa omständigheter, men trots det influeras barnets olika förutsättningar, vilket i sin tur har en inverkan på barnets utveckling (Socialstyrelsen 2018). Ett exempel som Broberg et al. (2015) lyfter är hur Föräldrabalken förbjuder våld gentemot barn, som påverkar vilka strategier vårdnadshavare använder för att bemöta barnet, vilket i sin tur har en inverkan på olika mikronivåer som återfinns i ett barns liv.

Inom samtliga systemnivåer sker det med andra ord en interaktion mellan olika system på samma nivå, men också på olika nivåer (Johansson 2012). Ett barn kan alltså influera ett system såväl som influeras själv av det, exempelvis kan sättet som vårdnadshavare fostrar

sina barn influeras av ett barns sätt att uppföra sig, vilket sedan återigen har en inverkan på barnets uppförande (Socialstyrelsen 2018). Interaktionerna mellan de olika systemen pågår även när barnet är passivt. Socialstyrelsen (2018) lyfter att det är väsentligt att denna interaktion agerar fördelaktigt för barnets utveckling och att olika aktörer i systemen interagerar med varandra för barnets bästa, exempelvis vårdnadshavare, familjehemsföräldrar, skola och liknande.

Socialstyrelsen (2018) lyfter att det går att koppla olika risk- och skyddsfaktorer kring barnet till denna teori. Dessa risk- och skyddsfaktorer kan vara relaterade till barnets individuella personlighetsdrag eller kopplade till interaktionen som sker mellan olika system och systemnivåer, exempelvis familj och barnet (Ibid.). En kombination av risker på dessa olika systemnivåer parallellt med varandra kan bidra till en större utsatthet för ett barn, där risken för att barnet tar skada ökar både kortsiktigt men även under en längre period (Ibid.).

4.2 Gräsrotsbyråkrati

Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater, även kallad för *street-level bureaucrats*, alstrades år 1980 (Lipsky 2010). Termen gräsrotsbyråkrat används för att beskriva de som i sin sysselsättning är i direkt kommunikation med invånarna (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008). Exempel på gräsrotsbyråkrater som Lipsky (2010) lyfter är bland annat skolpersonal, poliser, socialarbetare och andra individer som arbetar inom välfärden. Det som dessa yrken har gemensamt är att de behöver balansera mellan individuella behov och organisationens resurser (Ibid.). Vad som ytterligare utgör en gräsrotsbyråkrat är att de har ett visst mått av handlingsutrymme, som omfattas av den självständighet som en gräsrotsbyråkrat får för att göra egna bedömningar (Dellgran 2015). Ett exempel på detta kan vara att en socialsekreterare ser att det finns ett behov av en insats för ett barn, men att det inte finns tillräckligt med resurser för att utföra insatsen.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) lyfter hur socialarbetare ständigt befinner sig i en svår situation där de både ska bemöta en individ, samtidigt som de har ett avgränsat handlingsutrymme och måste följa verksamhetens regler och lagar. Arbetet som socialarbetare medför som tidigare nämnts ett individuellt handlingsutrymme innanför ramen för vad verksamheten tillåter, då gräsrotsbyråkrater representerar verksamheten. Vad som

utgör handlingsutrymmet skiljer sig även från verksamhet till verksamhet, liksom hur en socialsekreterare väljer att använda sin frihet, vilket ofta är beroende av arbetarens kunnighet, personlighet och tidigare upplevelser (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008). Gräsrotsbyråkraternas balansakt utgörs därmed av att de å ena sidan måste se till att deras klienter får sina behov tillgodosedda samtidigt som de å andra sidan måste förhålla sig till verksamhetens riktlinjer (Ibid.). Därför är det också av största vikt att gräsrotsbyråkraterna får stöd från organisationen de jobbar inom vad gäller de val de behöver göra för att balansera sin yrkesutövning.

4.3 Hochschilds teori om känsloarbete

Hochschilds teori om känsloarbete, på engelska *emotional labor*, handlar om hur yrkesverksam personal handskas med sina egna känslor på ett lämpligt sätt i relation till arbetet för att lätta sinnestillståndet hos andra individer (Hochschild 2003). Detta för att signalera en känsla av trygghet och omhändertagande till de individer som denne möter (Ibid.). Hochschild väljer att fokusera sin studie på flygvärdinnor, men nämner att det finns ett flertal arbeten där känsloarbete kan betraktas vara väsentligt, inklusive socialarbetare (Ibid.). Dessa arbeten delar tre gemensamma aspekter (Ibid.). Den första aspekten handlar om att en personlig kontakt förekommer mellan gemene man och personal, exempelvis ansikte mot ansikte. Den andra aspekten berör att personalen frambringar ett känslomässigt tillstånd hos klienten, där det exempelvis kan handla om känslor som tacksamhet eller rädsla (Ibid.). Den tredje och sista aspekten handlar om hur arbetsledningen får möjlighet att ha kontroll över personalens känslotillstånd med hjälp av både handledning och utbildning från just arbetsledningens sida (Ibid.). Detta för att hjälpa personalen hantera svåra känslor som uppstår. Moesby-Jensen och Nielsen (2015) belyser således att emotionellt arbete uppstår i interaktion mellan individer, och utförs när den yrkesverksamma personalen anpassar sina emotioner till den aktuella situationen.

Vidare skriver Hochschild (2003) att känsloarbete regleras av känsloregler, då dessa lägger grunden till vilka känslor en individ förväntas ha. Dessa känsloregler ser olika ut beroende på kontext och vilken roll människor intar. När det sker ett rollbyte sker det således även en förändring i dessa känsloregler, vilka återigen styr de emotioner som är passande i situationen (Ibid.). En känsloregel kan identifieras utifrån omgivningens respons på känslan, samt när

egna känslor återberättas (Hochschild 2003). När ett känslotillstånd uppstår sker det ofta tillsammans med andra, vilket kan benämnas som ett känsloutbyte (Ibid.). Underlaget för detta känsloutbyte ligger hos känsloreglerna. Detta utbyte är vanligtvis jämnt om båda parter är likställda, men i fall där det är en asymmetrisk relation mellan dessa förväntas den med lägre status tillföra mer till relationen för att en god relation ska bibehållas (Ibid.). Exempel på asymmetrisk maktrelation kan vara socialsekreterare och föräldrar. Ytterligare skriver Hochschild (2003) att kommunikationssvårigheter kan bidra till motsättningar, då olika tankar om förväntade känslor från respektive part kan uppstå.

Hochschild (2003) påpekar att alla individer "skådespelar" mer eller mindre för att hantera emotioner, vilket kan åtskiljas på två olika sätt- *surface acting* och *deep acting*. Surface acting handlar om att ge uttryck för en annan känsla än det som individen faktiskt känner genom att reglera vad som visas kroppsligen. De emotioner som framställs är alltså inte kopplade till "jaget", utan känns "påklistrad" skriver Hochschild (2003). Samtidigt innebär surface acting vissa svårigheter, särskilt när det sker under en längre period. Att göra en distinktion mellan de egna känslorna och det som visas upp för det yttre bidrar till uppkomsten av det som Hochschild (2003) benämner emotionell dissonans. Detta innebär att påfrestningar uppstår hos individen, vilket i sin tur påverkar individens mående. För att minska dessa påfrestningar försöker individen att minska distinktionen mellan de egna känslorna och det som förväntas, detta genom att ändra någon av delarna. Om arbetet förväntar sig att individen ska ge uttryck för en viss känsla är det ofta den egna känslan som behöver ändras (Ibid.). Det andra sättet att hantera emotioner, deep acting, utgår från att en individ försöker alstra en känsla hos sig som denne egentligen inte har för att känslan ska gå i linje med det som förväntas från individen (Hochschild 2003). Detta kräver att individen anstränger sig och gör ett aktivt känsloarbete, vilket i sin tur kan bidra till stress och utbrändhet (Ibid.). Både surface acting och deep acting utgår från att den yrkesverksamma personalen reglerar sina emotioner för att det ska vara lämpligt i kontexten. Erfarna yrkesverksamma lär sig i många fall att avlägsna sig från sin karaktär, och kan identifiera när de använder sig av surface acting eller deep acting. Detta är ett skydd som minskar risken för utbrändhet (Hochschild 2003).

Känsloarbete är väsentligt inom socialt arbete, synnerligen för socialsekreterare. I det dagliga arbetet möter socialsekreterare utsatta individer med komplexa svårigheter, vilket ställer krav på emotionellt känsloarbete för att kunna bemöta individerna på ett lämpligt sätt. Detta arbete kan därför betraktas vara det som Hochschild (2003) benämner som emotionellt lönearbete, som karaktäriseras av att den yrkesverksamma personalen får lön för att denne ska arbeta på detta sätt. Det finns förväntningar och krav på att socialsekreterare aktivt ska anpassa sina känslor till den specifika kontext som denne befinner sig i för att agera professionellt och skapa en situation som är hanterbar för sig själv såväl som klienten (Moesby-Jensen & Nielsen 2015). Exempelvis förväntas en socialsekreterare uttrycka empati, samtidigt som denne inte ska visa för mycket emotioner (Hochschild 2003). Socialsekreterare innefattas alltså av specifika känsloregler, där de kontinuerligt behöver hitta en jämvikt mellan dessa olika faktorer (Moesby-Jensen & Nielsen 2015).

5. Metod

I följande avsnitt redogörs det för studiens metodologiska tillvägagångssätt, men också etiska överväganden, validitet och reliabilitet följt av en metodreflektion. Slutligen följer en redogörelse för studiens arbetsfördelning.

5.1 Metodval

Studien har utgått från en intensiv och kvalitativ design. Denna forskningsdesign eftersträvar att uppnå en djupare förståelse av ett ämne genom att dels få en insikt kring olika detaljer i den enskildes upplevelse och dels förstå dessa i förhållande till individens kontext (Jacobsen 2012). Den intensiva och kvalitativa designen är alltså en öppen metod som i detta fall ger oss redskap att svara på våra frågeställningar och därmed uppnå vårt syfte.

Vår datainsamling gjordes genom semistrukturerade individuella intervjuer med sju respondenter, där samtliga intervjuer kom att kretsa kring sammanbrott relaterat till socialsekreterarnas personliga upplevelse av detta fenomen. Med utgångspunkt i vår studies bakgrund, syfte och frågeställningar skrev vi fram en intervjuguide som kretsade kring följande tematiker: bakgrundsinformation, placeringar, sammanbrott i placeringar och emotioner (se bilaga 3). Intervjuguiden hjälpte oss följa de teman vi ville undersöka för studien samtidigt som det möjliggjorde en flexibilitet att ställa följdfrågor baserat på respondentens svar. Det öppnade också upp för respondenten att själv tala mer fritt kring ämnet (Bryman 2018). Då semistrukturerade intervjuer kan utgöra ett hinder för öppenheten på grund av att de är strukturerade och inbegriper vissa specifika teman, kan det förhindra en ytterligare djupare förståelse och leda till att vi missar aspekter som respondenterna vill lyfta (Jacobsen 2012). Vi var därför noga med att fråga respondenterna om det var något mer de ville lyfta eller något som de tyckte var viktigt att belysa. Risken med att inte reglera öppenheten under en intervju är emellertid att ett överskott av empiri samlas in som inte kommer att vara till användning i studien (Ibid.). Med tanke på tidsomfattningen som vi har för studien kan detta leda till att vi förlorar värdefull tid på att exempelvis transkribera mycket som inte är väsentligt för studien. Därför ansåg vi att semistrukturerade intervjuer passade bäst då de varken förhindrar respondenterna till att tala fritt men samtidigt låter

intervjuerna kretsa kring de teman som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar (Ibid.).

5.2 Urval

Vi kom att välja ett antal olika urvalsmetoder för vår studie. Jacobsen (2012) menar att det går att kombinera olika typer av urvalsmetoder, så länge dessa har sin utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar.

Till en början skickade vi ut ett mail till enhetschefer på barn och unga och familjehemsenheter i åtta olika kommuner. Detta för att få en så neutral ingång som möjligt för att öka frivilligheten, och därmed minska risken för att enskilda socialsekreterare ska uppleva en eventuell påverkan att behöva delta. Detta mail innehöll en förfrågan om deltagande till vår studie och vårt informationsbrev (se bilaga 2) som innehöll en kort presentation av studiens syfte, etiska överväganden, frivillighet, tidsplan samt kontaktuppgifter till oss. Vi bad enhetscheferna vidarebefordra vårt mail till resten av enheten, och bad de kontakta oss om de ville delta i studien. Valet av kommuner föll till en början på de i vårt närliggande geografiska område då tanken var att vi skulle utföra intervjuerna på socialkontoret, men ändrades i samband med att vi inte fick tillräckligt med respons. Då vi enbart hittade en respondent valde vi att använda oss av ytterligare urvalsmetoder genom att öppna upp för möjligheten att genomföra intervjuerna på plattformen Zoom för att inte bli begränsade av tidsmarginaler i förhållande till geografiskt område utan kunna genomföra intervjuer i olika kommuner i Sverige.

En av urvalsmetoderna som har använts liknar ett självurval. Detta innebär att respondenterna får möjlighet att själva välja huruvida de vill delta eller inte (Jacobsen 2012). En förfrågan om deltagande i studien postades i två olika Facebookgrupper och på LinkedIn (se bilaga 1). Den första Facebookgruppen är en öppen grupp för socionomer och socionomstudenter, och syftar bland annat till att ha diskussioner om socialt arbete. När vi väl postat vår förfrågan om respondenter på detta forum blev vi tipsade om en annan grupp för vårdgivare och socialsekreterare som arbetar med placeringar, vilket blev den andra gruppen som vi postade förfrågan om deltagande i. Vi bad respondenterna skicka ett meddelande till oss om de var intresserade av att delta eller om de hade några frågor. Detta för att respondenterna skulle

kunna förbli anonyma och därmed få sina uppgifter konfidentiellt behandlade. De respondenter som hörde av sig fick tillgång till vårt informationsbrev, för att därefter kunna ta ställning till om de ville delta eller inte. Då det enbart var tre respondenter som hörde av sig och vi ville ha fler för vår studie, valde vi att lägga ut samma förfrågan på LinkedIn. En svaghet med ett självurval är att det kan ske en snedfördelning, då det enbart är de som är med i grupperna eller de som sett inlägget som får möjlighet att delta (Jacobsen 2012). Däremot anser vi inte att detta påverkar vår studie på ett negativt sätt. Respondenterna som har efterfrågats har varit de som har erfarenhet av sammanbrott och sålunda relevanta för vår studie.

Ett tredje urval liknar bekvämlighetsurvalet, vilket innebär att de som har varit enklast att hitta har kontaktats (Jacobsen 2012). På grund av det fåtal respondenter vi fått ihop genom de sökvägar som angetts ovan valde vi att skicka ut ett mail till enskilda socialsekreterare som vi hade tidigare kännedom om, för att se om de var intresserade av att delta i studien, eller möjligen kände någon annan som kunde vara intresserad. Ett bekvämlighetsurval kan således medföra vissa problem, exempelvis med den externa validiteten då urvalet ofta inte är representativt (Bryman 2018). Däremot anser vi inte att detta är ett problem med vår studie, då syftet inte är att generalisera utan att få en djupare förståelse. Vidare minskar bekvämlighetsurval möjligtvis också den neutrala ingången vi eftersträvade att ha, vilket också kan ha en påverkan på frivilligheten (Jacobsen 2012). Vi har därför i vårt mail och under intervjuerna varit tydliga med att betona frivilligheten i studien och haft en neutral inställning.

Samtliga urval utgick från ett målstyrt urval. Bryman (2018) förklarar ett målstyrt urval där urval görs med koppling till de frågeställningar som ska besvaras. Vi har i vår studie sökt socialsekreterare som arbetar med barn och unga och som har erfarenhet av sammanbrott i placeringar, vilket även var något som skrevs i vår förfrågan på Facebook och i informationsbrevet (se bilaga 1 och 2). Detta med hänsyn till vårt syfte och våra frågeställningar. Respondenterna har haft olika roller i processen av placering och placerade barn, men det som de har haft gemensamt är just att de har haft erfarenhet av sammanbrott i placeringar. Vi valde att intervjua en respondent som nyligen hade bytt tjänst från socialsekreterare. Bryman (2018) lyfter att det kan vara problematiskt att intervjua personer

om något från det förflutna, men då det var nyligen bedömde vi att det inte skulle ha någon inverkan. Dessutom anser vi att det kan vara till fördel, då personen kan ha fått möjlighet att bearbeta eventuella emotioner som uppstått. I slutändan kom vi att intervjua samtliga av de sju respondenter som hört av sig och var intresserade av att delta i vår studie.

5.3 Genomförande av intervjuer

Ett informationsbrev om studien skickades till samtliga respondenter innan en intervju bokades för att de skulle kunna ta ett välgrundat beslut kring huruvida de ville delta eller inte. Informationsbrevet omfattade studiens syfte och upplägg, samt vilka rättigheter de deltagande har som respondenter (se bilaga 2).

Intervjuerna genomfördes på plattformen Zoom, med undantag för en intervju som skedde över telefon. Enligt Jacobsen (2012) kan intervjuer som sker genom internet betraktas vara likställda med fysiska intervjuer, men däremot kan de exempelvis begränsa observationen av kroppsspråk och liknande då hela kontexten inte går att betrakta. Både vi och respondenterna har använt oss av webbkamera och mikrofon för att efterlikna en personlig intervju. En begränsning med telefonintervju är att detta inte är möjligt, vilket återigen begränsar observationen och kan möjligtvis påverka hur vi tolkar svaret som ges (Bryman 2018).

Samtliga intervjuer inleddes med en kort presentation av studiens syfte och en genomgång av Vetenskapsrådets (2002) etiska principer. Efter denna genomgång blev respondenterna tillfrågade om samtycke fortfarande fanns att delta i studien, samt om intervjun kan spelas in på röstmemo. Intervjun utgick därefter från vår intervjuguide (se bilaga 3). Vid slutet av varje intervju tillfrågades även respondenterna återigen om samtycke att delta i studien kvarstod. De fick också möjlighet att framföra om det var något mer som de ville berätta eller något de kommit att tänka på under intervjuns gång. De fick även information om att de gärna fick höra av sig om det skulle uppstå några tankar eller funderingar i samband med studien. Samtliga intervjuer pågick i ungefär 45-60 minuter.

5.4 Bearbetning av intervjuer

Efter varje intervju som genomfördes påbörjades transkriberingen omedelbart efter. När intervjuerna transkriberades försökte vi i så stor utsträckning få med allt ordagrant, inklusive

de pauser och överflödiga ord som kan ha betydelse för uttryckets innebörd. Eftersom en stor del av studien handlar om socialsekreterares emotioner vid sammanbrott kan olika typer av pauser ha stor betydelse för vad respondenten uttrycker utan ord, vilket kan ha en inverkan på hur vi analyserar och gör kopplingar i resultatet. Vissa av pauserna har vi med i transkriberingen för att vi som författare ska minnas hur respondenten framförde sitt svar och sätta svaret i kontext (Kvale & Brinkmann 2014). När vi har valt citat för resultatet har vi valt att ta bort överflödiga ord såsom "uhm" och "ehh" för att underlätta läsningen i de fall där vi bedömde att dessa inte var relevanta. För att ytterligare kondensera de viktiga och användbara delarna i citaten har vi valt att beteckna avgränsningen med "[...]". Utöver detta har respondenterna blivit tilldelade slumpmässiga nummer för att förbli anonyma samtidigt som det går att särskilja citaten.

5.5 Analysmetod

För att vi skulle kunna åtskilja olika kategorier och bearbeta empirin på ett lättare och smidigare sätt utgick vi från en kvalitativ innehållsanalys. En innehållsanalys har som mål att vidga empirin och göra det lättare att förstå materialet (Jacobsen 2012). Till en början har vi läst igenom all transkribering och sedan markerat relevanta citat och meningar i texten. Därefter har vi tematiserat genom att ha urskiljt olika teman som återkom i samtliga intervjuer för att få en tydligare översikt kring vår empiri (Ibid.). Vidare kategoriserade vi allt vårt material för att på ett enklare sätt kunna hantera och sammanställa vår data (Ibid.). Först kategoriserades huvudteman som "aktivt förebyggande arbete", "emotioner" och "hantering av emotioner". Därefter valde vi att leta efter olika subteman som framkommit i intervjuerna för att därefter sortera in dessa i huvudteman. När väsentliga kategorier plockats ut sökte vi efter relevanta citat genom användandet av nyckelord i dokumentet med våra transkriberingar. Vi har alltså använt oss av ett induktivt förhållningssätt, vilket innebär att kategorierna har uppkommit genom de utförda intervjuerna och inte på förhand (Jacobsen 2012). I en kvalitativ metod är ett induktivt förhållningssätt att föredra då den möjliggör öppenhet (Ibid.). Detta innebär också att teorin uppkommer ur den insamlade empirin, varpå vi diskuterat oss fram till de teorier som bäst har kunnat hjälpa oss att beskriva vår analys (Ibid.).

Vidare har en så kallad “kategorisk reducering” tillämpats. En kategorisk reducering handlar om att förenkla empirin genom att bortse från somliga kategorier (Rennstam & Wästerfors 2015). Exempel på kategorier som exkluderas har varit *bakgrundsinformation*, då de inte har ansetts vara relevanta för att besvara våra frågeställningar. Däremot har dessa behandlats i intervjuguiden för att vi skulle kunna beakta eventuella kopplingar mellan svar och bakgrundsinformation.

5.6 Etiska överväganden

Kalman och Lövgren (2019) påpekar att etiska överväganden är en väsentlig del inom all forskning, då det handlar om att en forskare är medveten om riskerna och konsekvenserna för de som deltar i forskningen. Etiken vägleder och hjälper forskare att hålla sig till de regler och riktlinjer som bör följas. Detta för att forskningsdeltagarna inte ska komma till skada eller få sina rättigheter inskränkta (Ibid.). Under studiens gång har vi därför strävat efter att förhålla oss till och uppnå Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer: “informationskravet”, “samtyckeskravet”, “konfidentialitetskravet” och “nyttjandekravet”.

Informationskravet utgår från att alla forskningsdeltagare ska få information om själva studiens innehåll och vad syftet med forskningen är. Ytterligare handlar det om att informera deltagarna att det är frivilligt att delta i studien, samt att de har rätt att avbryta sitt deltagande i studien fram tills dess att forskningen är publicerad, utan att detta ifrågasätts (Vetenskapsrådet 2002; Bryman 2018). I vårt informationsbrev redovisade vi vilket ämne forskningen kommer att behandla, samt informerade om att deltagandet är frivilligt liksom möjligheten att avbryta sitt deltagande även om samtycke funnits tidigare. Varje intervju inleddes även med en presentation av studien, för att återigen försäkra oss om att respondenterna var införstådda med studiens innehåll och syfte.

Samtyckeskravet handlar om, som namnet antyder, att vi ska få ett samtycke från de som deltar i forskningen (Vetenskapsrådet 2002). En förutsättning för att detta krav ska uppfyllas är att tillräckligt med information har getts och informationskravet har uppfyllts, vilket ofta benämns som informerat samtycke (Kvale & Brinkmann 2014). Innan intervjuerna påbörjades och respondenterna informerats om studiens syfte samt deras rättigheter vid ett deltagande, frågade vi sålunda respondenterna återigen om deras samtycke till att delta i

studien kvarstod, samt om de samtycke till att vi spelade in intervjun, vilka samtliga respondenter gjorde. Efter att intervjun genomförts frågade vi återigen om samtycke kvarstod, samt informerade åter om rätten att dra sig ur studien eller ta tillbaka något av det som de har sagt tills dess att uppsatsen är godkänd.

Konfidentialitetskravet handlar om att uppgifter om samtliga respondenter ska behandlas konfidentiellt i så stor utsträckning som möjligt (Vetenskapsrådet 2002). Vi har under intervjuerna suttit tillsammans i privata rum för att utomstående individer inte ska kunna höra. Detta har också gjorts vid transkriberingen av all data. För att anonymisera våra respondenter har vi avstått från att nämna namn, kön, ålder och kommuner. Dessutom har vi i arbetet undvikit att skriva detaljer som på något sätt kan kopplas till någon av respondenterna eller till kommun, exempelvis uppdelningen av arbetsroller då dessa kan skilja sig åt mellan kommuner.

Nyttjandekravet utgår från att all insamlad empiri endast ska användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002). I vår studie har all data vi samlat in enbart använts för att besvara våra frågeställningar. Alla inspelningar och transkriberingar av våra intervjuer kommer att tas bort efter att arbetet är godkänt, vilket också var något som lyftes under intervjuerna.

Vidare vill vi belysa att sammanbrott i placeringar kan beröra väldigt starka känslor hos den som blir intervjuad. Vi har därför varit noggranna med att respondenterna har möjlighet att höra av sig till oss om det skulle uppstå tankar eller funderingar, både kring studien men även i allmänhet.

5.7 Validitet och reliabilitet

Validitet handlar kort sagt om huruvida studien har utgått från det som ursprungligen skulle undersökas (Bryman 2018). Validitet betraktas ofta utifrån två aspekter, intern validitet och extern validitet (Jacobsen 2012; Bryman 2018). Intern validitet utgår från att studiens resultat är förenlig med verkligheten, alltså handlar det om huruvida resultatet kan betraktas vara "riktig" och sann. Vid kvalitativa studier är det inte rimligt att utgå från en objektiv sanning, och här blir istället intersubjektivitet centralt, alltså sanningen vi närmar oss när ett flertal individer uppger liknande saker och är eniga om en företeelse (Jacobsen 2012). Vi uppnår

intern validitet genom att vi tar del av respondenternas olika och egna verklighet av vad som är sant av det vi vill undersöka. Detta med hjälp av våra frågor vi ställde under intervjuerna.

Den valda metoden, semistrukturerade intervjuer, har varit lämplig att använda för att besvara våra frågeställningar då den möjliggjort just information om socialsekreterares perspektiv och emotioner. Dessutom visar det sig att respondenterna har liknande verkligheter om vad som är "sant". Däremot är det viktigt att ha i åtanke att antalet respondenter som intervjuats har varit begränsat. Extern validitet är sammankopplat med generaliserbarhet, och berör huruvida det går att överföra studiens resultat i en annan kontext (Bryman 2018). Semistrukturerade intervjuer med kvalitativ ansats kan således vara ett problem gällande extern validitet. Detta då det är ett begränsat antal individer som undersöks, men också då vårt urval inte har varit representativt. Samtidigt har inte studiens syfte varit att generalisera, utan att få en djupare förståelse kring socialsekreterares upplevelser och emotioner, vilket stärker den interna validiteten. Om syftet hade varit att generalisera hade en annan metod varit lämpligare. Att kombinera en kvalitativ metod med en kvantitativ hade möjligtvis ökat både den interna och externa validiteten (Jacobsen 2012). Däremot har detta inte varit möjligt med hänsyn till den tidsram som uppsatsen haft att hålla sig inom.

Reliabilitet förknippas med pålitlighet, och handlar om huruvida studien har utförts på ett korrekt sätt (Jacobsen 2012). Rennstam och Wästerfors (2015) skriver att det sker en interaktion mellan intervjuare och respondenten, exempelvis då sättet intervjuaren ställer sina frågor kan påverka hur respondenten svarar. Med andra ord sker en intervjuareffekt, där intervjuaren möjligtvis påverkar studiens resultat (Jacobsen 2012), och således även reliabiliteten. Respondenten kan exempelvis bli influerad av intervjuarens kroppsspråk, ordalag och liknande (Jacobsen 2012; Kvale & Brinkmann 2014). För att minska påverkan har mestadels öppna frågor ställts under intervjuerna. Dessutom har vi ställt följdfrågor för att säkerställa att vi har uppfattat innehållet på ett korrekt sätt. För att framställa korrekta citat har vi även valt att spela in intervjuerna och transkribera dem. Samtidigt är det väsentligt att ha i åtanke att det alltid kan finnas felmarginal i transkriberingen, även om vi har strävat efter att transkribera ordagrant. Utöver detta går det inte att utesluta att sättet som vi som uppsatsförfattare bearbetar och konstruerar resultatet och framlägger citat kan ändra betydelsen av det som sägs. För att minska risken för detta hade det möjligtvis varit bra med

respondentvalidering, att kommunicera resultatet och stämma av med intervjupersonerna om det uppfattats korrekt (Bryman 2018). På grund av studiens tidsmarginal har detta inte gjorts. Diskussioner har istället förts mellan oss sinsemellan för att se om vi har uppfattat det som sägs på samma sätt.

5.8 Metodreflektion

Semistrukturerade intervjuer är lämpligt att använda när syftet är att erhålla en djupare förståelse av ett visst ämne och få ta del av respondenternas detaljerade uppfattning (Bryman 2018). Med hänsyn till vårt syfte och våra frågeställningar är därför detta en relevant metod att använda, då socialsekreterares uppfattning om sina arbetssätt och emotioner kring sammanbrott i placeringar har varit centralt för denna studie. Vidare har vi därför valt att tillämpa individuella intervjuer. En fördel med individuella intervjuer är att varje enskild respondent kan tala fritt och bidra med sin uppfattning utan att behöva beakta övriga respondenter (Jacobsen 2012). Dessutom kan tillit skapas mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad då det sker ett relationsskapande, vilket underlättas av individuella intervjuer och bidrar till att en öppenhet kan skapas (Ibid.). Detta var även något som vi märkte i intervjuerna, där respondenterna efter ett tag öppnade upp sig mer och uppfattades vara mer personliga.

5.9 Arbetsfördelning

Vi har strävat efter att uppnå en likvärdig arbetsfördelning, och ett gemensamt dokument har använts för att skriva i. Båda har varit med under samtliga intervjuer, och delat upp transkriberingen likvärdigt. Vi har även haft en kontinuerlig kommunikation med varandra, vilket har möjliggjort ett utbyte av tankar och reflektioner under studiens gång.

6. Resultat och analys

Detta avsnitt redogör för studiens resultat utifrån de sju intervjuerna som ligger till grund för arbetet, vilket kommer att analyseras med hjälp av de valda teorierna utvecklingsekologi, gräsrotsbyråkrati och känsloarbete. De identifierade huvudteman är *aktivt förebyggande arbete*, *emotioner*, samt *hantering av emotioner*.

6.1 Aktivt förebyggande arbete

I samtliga intervjuer framkommer att socialsekreterare arbetar aktivt för att få till en fungerande placering, både medvetet och omedvetet. Detta görs både innan en placering sker, under placeringen och efter att placeringen har havererat. Trots det är sammanbrott ett genomgående tema på de olika socialkontoren där intervjupersonerna arbetar/har arbetat. Detta avsnitt kategoriserar aktivt förebyggande arbete i underrubrikerna *matchning och förberedelser, stöd till vårdgivare,* samt *en kontinuerlig process*.

6.1.1 Matchning och förberedelser

Samtliga respondenter lyfter matchning och förberedelser som en viktig process för att förebygga sammanbrott i placeringar. Att matcha handlar mycket om att se det individuella barnets behov och försöka matcha det med ett familjehem eller en institution som har förutsättningar att tillgodose dessa behov. Det handlar också om att ta hänsyn till barnets omgivning, exempelvis föräldrar och övrig nätverk. Trots att matchning uppges vara väsentligt beskriver samtliga respondenter att det inte alltid finns förutsättningar för att matcha på ett bra sätt, i synnerhet gällande familjehem.

> Det räcker med själva matchningen. Det är det som är väldigt olika i praktiken, men jag menar att i bästa av alla världar så träffas ju alla inblandade, och så sitter man och har gjort en väldigt djup analys av familjer, potentiella familjehem, och man har olika familjehem att välja på. Å så tittar man på barnets behov och matchar det med familjehemmens kapacitet och egenskaper. Så ser det inte riktigt ut i verkligheten, det kan jag ju säga.
>
> - Respondent 7

I ovanstående citat beskriver respondent 7 att matchning är viktigt, men att det ser annorlunda ut i verkligheten. Likt andra respondenter syftar respondent 7 på att det finns brist på familjehem, vilket bidrar till att det finns svårigheter med att matcha ordentligt då det ofta är brist på valmöjligheter. Barnets individuella behov kan således inte alltid matchas med familjehemmets förutsättningar. Detta gör att socialsekreterare kan komma att placera barn i familjehem med en medveten risk för att placeringen kan avslutas i förtid, vilket också belyses i Christiansen, Havik och Anderssen (2010) studie. Respondent 7 berättar vidare:

> Å det ligger ju asså i… Ska man titta bakåt liksom vad är det som gör att det är så mycket sammanbrott här så är de ju i grunden så handlar det om matchning, alltså man sätter barn med problem i familjer som redan på förhand- alltså det är så uppenbart att det kommer inte funka, men man kör ändå.
>
> - Respondent 7

Bristen på familjehem gör alltså att ett barn kan placeras i ett familjehem med vetskap om att det finns en stor risk att placeringen kommer att haverera. Detta går alltså i linje med Barnombudsmannens (2019) rapport, där ett flertal barn och unga har rapporterat att placeringen inte har varit lämpad för att tillgodose de behov som de har.

Enligt Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori påverkar barnets olika miljöer varandra, vilket också påverkar barnets utveckling (Andersson 2013; Johansson 2012). När ett barn blir placerad i ett familjehem som inte är lämpad för att tillgodose barnets behov, kan motsättningar och konflikter därmed uppstå (Barnombudsmannen 2019). Detta kan i sin tur resultera i att placeringen avslutas i sammanbrott, då familjehemmets förutsättningar och barnets behov inte matchar. Broberg et al. (2015) jämför exonivån med ett "lokalsamhälle", där samtliga mikronivåer innefattas. I detta fall kan därmed socialtjänsten betraktas vara ett system på exonivå som kan påverka samtliga mikrosystem runt barnets omgivning. När barnet blir placerad av socialtjänsten uppkommer ytterligare ett mikrosystem, då barnet både kommer att ingå i en biologisk familj såväl som social familj som de tilldelas av socialtjänsten. Om denna sociala familj inte matchar barnets behov kan det därmed uppstå motsättningar i systemen. Här går det att se att kommunens brist på resurser indirekt påverkar barnet genom att socialsekreterare inte kan arbeta med matchning på ett optimalt sätt som kan

förebygga sammanbrott i placeringar (Andersson 2013). Brist på resurser ökar därmed risken för att barnet ska vara med om ett ytterligare sammanbrott, vilket i sin tur påverkar barnets psykiska hälsa och framtida möjligheter (Socialstyrelsen 2012).

Vidare handlar matchningen mellan barnets behov och familjehemmets förutsättningar också om att utreda familjehem och barnets behov noggrant, vilket är något som flera respondenter belyser. Under rekryteringen av familjehem görs en utredning där familjehemmens bakgrund och kompetens undersöks, i ett försök att förstå vilka förutsättningar familjerna har för att kunna ta emot och tillgodose barnets behov.

> [...] För barnets placering ligger en utredning till grund. Och i den utredningen har man då plockat ut behovsområden, vad barnet har för behov. Och då tittar man på familjehemmet, om de kan motsvara och ge de här behoven för barnet, till exempel känslomässig tillgänglighet. [...] Det är mängder av saker och det är så individuellt, men vi tittar ju på barnets behov och vad familjehemmet- vad man har kommit fram till att de kan erbjuda så att säga.
>
> - Respondent 6

I citatet ovan förklarar respondent 6 vad de letar efter när de utreder ett nytt familjehem och ska matcha detta med ett barn. I utredningen betraktas således olika omständigheter kring både barnet och det potentiella familjehemmet. Med utgångspunkt i utvecklingsekologi ingår både familjehemmet och barnet i olika system (Andersson 2013). Innan ett barn ska placeras behöver socialsekreterare ta hänsyn till barnets olika mikrosystem för att se till att dessa interagerar väl tillsammans. De tittar exempelvis på barnets personliga egenskaper, den biologiska familjen, skola och sociala relationer under utredningen som görs. Som tidigare nämnts, uppstår det däremot svårigheter när det inte finns familjehem som kan matcha barnets behov inom dessa olika fronter. Samtliga respondenter uppger däremot att kommunen som de arbetar i har olika kampanjer för att rekrytera fler familjehem och därmed få ett större utbud, exempelvis genom annonser på TV, reklam och informationskvällar.

Av intervjuerna framkommer det även att en väl planerad placering är att föredra, då det alltid är det bästa för barnet. En planerad placering handlar om att förbereda samtliga aktörer runt

barnet, såsom biologiska föräldrar och familjehemmet som barnet ska placeras hos. Denna förberedelse är inte alltid möjlig i jourplaceringar. Utifrån utvecklingsekologi sker en utveckling av mikrosystem successivt med tiden, vilket bidrar till att barnet kan hantera de olika interaktionerna mellan miljöerna som uppstår (Johansson 2012). Ett barn som blir akut placerat har inte samma möjlighet att successivt hantera nya miljöer med tiden just på grund av att det nya mikrosystemet, exempelvis familjehem, uppkommer snabbt. Detta kan bidra till att interaktionerna mellan miljöerna försvåras. Att förbereda barnet genom en planerad placering kan möjligtvis hjälpa barnet att hantera de nya miljöerna som uppstår när denne blir placerad.

Samtliga respondenter lyfter vidare vikten av att familjehemmen får tillräckligt information om barnet som de ska ta hand om och att socialsekreterare är tydliga om vad barnet har för behov för att vården som familjehemmen ger ska bli så bra som möjligt.

> Det jag tänker på först är att det är väldigt viktigt att vara tydlig med, alltså när man letar en matchning gällande om det är familjehem eller HVB, vara tydlig med barnets behov. Om det är väldigt omfattande så får man inte förminska det, eller så, på något sätt. För att man står kanske i ett pressat läge eller bara ‘vi måste hitta någonting’. Men då vet vi ju att, om inte vi vet hur stora barnets behov är så är ju risken att det blir sammanbrott för att det inte kommer bli en bra matchning. Så att var tydlig med den informationen är nog det viktigaste tänker jag.
>
> - Respondent 3

Respondent 3 lyfter i citaten ovan väsentligheten med att vara tydlig med vårdgivaren kring ett barns behov innan placeringen genomförs. När en placering ska ske är det alltså inte lämpligt att behoven och de möjliga problematiker som kan uppstå kring barnet beskrivs som mindre omfattande än vad det faktiskt är. Relaterat till utvecklingsekologin kan brist på information vara en bidragande faktor till att familjehem upplever svårigheter med att få de olika systemen kring barnet att interagera på ett lämpligt sätt (Andersson 2013), vilket kan leda till känslor av överväldigande hos familjehemmet (Harkin & Houston 2016). Khoo och Skoog (2014) lyfter också att bristen på information gör det svårare för familjehem att kunna bemöta barnet på ett så bra sätt som möjligt, vilket i sin tur kan bidra till att ett sammanbrott

sker. För att förebygga sammanbrott upplever alltså socialsekreterare att information och tydlighet är en viktig aspekt i det hela. Hur bra och transparent denna information är när den ges kan påverkas av faktorer såsom hög arbetsbelastning, vilket kan göra att respondenterna i vissa fall upplever att de inte hinner informera på ett effektivt sätt.

I förberedelser ingår också att utbilda familjehemmen innan ett barn placeras. Av intervjuerna framkommer att många familjehem inte riktigt begriper vad det innebär att vara familjehem och vad som krävs av dem. Detta gör att de sedan blir överraskade av uppdraget, vilket ökar risken för att placeringen ska avslutas i förtid.

> Det är ju lite en förbannelse i det, för beskt skulle jag säga det går inte riktigt. För jag vet liksom att familjehemssekreterare de utreder, utbildar sina familjehem och så. Men de som sitter och har sig den här romantiska bilden av hur ska det bli om det kommer in ett extra barn eller en adoption. Asså, de har sin romantiska bild av att vara familjehem. [...] Sen blir man förvånad när det kommer en jobbig socialsekreterare och säger att ni ska ha umgänge kl. 14 idag, å ni ska informera… Asså, å de ska sitta i samma möte och så.
>
> - Respondent 7

I citatet ovan synliggörs att vissa familjehem inte riktigt är beredda på den utmaning som det medför att vara familjehem. Respondent 7 lyfter hur somliga familjehem har en romantiserad bild av vad det faktiskt innefattar att ha barn placerade hos sig. Socialsekreterare försöker med andra ord att förebygga sammanbrott genom att utbilda familjehem tillräckligt och få dem att förstå omfattningen av deras uppdrag. Genom att vara förberedda på och insatta i att barnet har andra mikronivåer som behöver tas hänsyn till, exempelvis biologisk familj och övriga nätverk, kan familjehemmet få bättre förutsättningar och känna sig tryggare i sin roll för att hantera dessa (Andersson 2013).

6.1.2 Stöd till vårdgivare

Ytterligare en viktig del i att kunna förebygga att ett sammanbrott inträffar är genom att erbjuda stöd och verktyg till vårdgivaren på olika sätt. Med vårdgivare avses här främst familjehem, men också personal på HVB. Däremot ges inget stöd till personal på

HVB-placeringar, då de får detta via arbetsplatsen. Vid en placering sker det stora förändringar för samtliga inblandade, och detta kan bidra till svårigheter med att bibehålla en fungerande placering om stöd inte ges.

Av intervjuerna framkommer att familjehem har en familjehemssekreterare som hanterar deras ärende och som ska se till att familjehemmet får det stöd som är behövligt. En regelbunden handledning är ett exempel på stöd som ges fortlöpande under placeringens gång. Denna handledning ges mer frekvent i början av en placering, men sker med större mellanrum allteftersom. Familjehemmen har också möjlighet att ringa till socialjouren om de behöver vägledning utanför kontorstid. När en placering visar tecken på att det inte föreligger stabilitet, sker det tätare handledningar för att familjehemmet ska kunna få stöd och vägledning. Om denna handledning inte skulle vara tillräcklig kan socialtjänsten dessutom erbjuda ytterligare stöd, exempelvis ersättning så att familjehemsföräldrarna kan gå ner i arbetstid. Av intervjuerna framkommer även att avlastning kan bli aktuell, där insatser som kontaktfamilj, kontaktperson eller lägerverksamhet kan beviljas. I särskilda fall kan en psykolog bli inblandad. Vad som erbjuds till familjehemmet har utgångspunkt i det enskilda barnets behov.

> Men, de erbjuds ju handledning och stöd från sin familjehemssekreterare, och är det särskilt svåra placeringar, alltså ett barn med väldigt stora behov, så blir ju också stödet de får mer omfattande. De kan ju också få stöd i form av avlastning, eller så, att barnet också beviljas en kontaktperson eller en kontaktfamilj, eller så. Så det är också ett stöd till vårdgivaren kan man säga, också, även om det primärt är till barnet… Men för att placeringen ska bli långvarig och familjehemmen ska liksom orka, så kan de ju behöva avlastning, om behoven är stora.
>
> - Respondent 3

I ovanstående citat lyfter respondent 3 olika typer av stöd som kan erbjudas. På detta sätt kan familjehemmen få vägledning i hur olika situationer går att hantera men också avlastning, vilket på sikt kan minska deras stress och känslor av överväldigande, som tidigare påvisats vara riskfaktorer för sammanbrott (Harkin & Houston 2016). Här visas återigen hur exosystemet, socialtjänsten, indirekt kan påverka barnet genom dess miljöer. När

familjehemmet, vilket är ett mikrosystem, erbjuds olika typer av stöd från socialtjänsten kan detta möjligtvis påverka familjehemmets förhållningssätt gentemot barnet och de olika mikrosystem som barnet ingår i, vilket i sin tur påverkar mesonivån - föräldrar/umgänge, skola, och liknande (Broberg et al. 2015). Socialsekreterare kan också hjälpa interaktionerna mellan barnets olika miljöer på mesonivån genom exempelvis umgängesstöd. Samtidigt blir socialtjänsten påverkad av makrosystemet, och behöver följa lagar och liknande (Andersson 2013). Exempelvis kan vissa insatser enligt lag inte beviljas utan samtycke från vårdnadshavare i vissa fall, vilket i sin tur påverkar socialsekreterarnas handlingsutrymme i att bevilja stöd som kan påverka mikrosystemen, i detta fall familjehemmen och barnets biologiska familj, på ett positivt sätt (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008).

Att socialsekreterare har olika roller för att kunna stödja olika aktörer i placeringar på olika sätt beskrivs vara av vikt av ett flertal respondenter. Exempel på sådana roller är familjehemssekreterare, som arbetar med familjehemmet, medan barnsekreterare har fokus på barnet, som exempelvis behandlar frågor om umgänge och dylikt.

> Ja men, bra, och det är väldigt bra att det är särskilt att det finns en familjehemssekreterare som jobbar med det stödet så att vi som barnsekreterare eller liksom ungdomens sekreterare kan fokusera bara på barnet, så det är bra att det är uppdelat på det sättet, men det gör ju också att jag inte är så insatt i vilket stöd familjehemmen faktiskt får.
>
> - Respondent 3

Även om respondent 3 påtalar fördelarna med uppdelning av roller, menar denne att det bidrar till att denne inte är så insatt i stödet som familjehemmen faktiskt får. Att ha uppdelade roller kan möjligtvis bidra till att stödet blir mer nischat, men det kräver att det sker en bra samverkan mellan socialsekreterare på mesonivå för att stödet ska vara effektivt (Andersson 2013).

Vidare ser stödet som erbjuds till vårdgivare olika ut från kommun till kommun. I större kommuner finns det fler som arbetar, vilket bidrar till att det finns fler öppenvårdsinsatser tillgängliga som socialsekreterare kan bevilja och verkställa under den tiden ett barn är

placerat enligt vissa respondenter. Öppenvårdsinsatser som placerade barn kan beviljas är exempelvis familjebehandlare som arbetar med föräldrar i olika frågor, såsom umgänge. Även andra insatser som avlastning i form av en kontaktfamilj kan bli aktuell. I de mindre kommunerna kan det uppstå svårigheter kring öppenvårdsinsatser, då det möjligtvis är en enskild person som ansvarar för flera olika områden och insatser. En respondent uppger exempelvis att handläggaren har dubbla roller och att "det är inte sällan det kan bli kontraproduktivt och svårt i den typen av dubbelroll". Med det syftar respondenten på att det kan vara svårt för föräldrar att skapa förtroende till och ta emot stöd från samma socialsekreterare som har placerat barnet. Därmed kan det möjligtvis bli svårare att förebygga sammanbrott i de mindre kommunerna, då socialsekreterarna kan ha svårt med att hitta individer, kontaktfamiljer och övriga professioner som kan vara till hjälp.

Ytterligare framkommer det utmaningar med att ge stöd till vårdgivare. Bristande stöd kan i vissa fall sammankopplas med organisatoriska förutsättningar, dels på grund av brist på resurser och dels på grund av att dessa resurser inte sätts in i tid. Ett flertal respondenter lyfter alltså att de vill ha mer resurser inom familjehemsvården i deras kommuner. Dessa resurser beskrivs vara väsentliga för att det ska finnas kontinuitet och för en fungerande placering. Att det finns svårigheter med att sätta in resurser i tid beror bland annat på att vissa beslut kräver mer förberedelser och planering. Innan en insats beviljas krävs det ofta en längre utredningsprocess och godkännanden enligt delegationsordningar. Detta gör att händelseförloppet, fram tills dess att stödet verkställs, blir längre. Detta vittnar även ett flertal respondenter om, som menar att när vårdgivaren söker hjälp och stöd vill de ha det omgående, och inte om några veckor.

> [...] Så många gånger så när familjehemmen ber om hjälp, så tar det väldigt lång tid för oss på socialtjänsten att sätta in den här hjälpen som familjehemmen efterfrågar, för det ska inledas utredningar, det ska funderas lite och så ska det fattas ett beslut. Så det kan ta ett… Kanske 3-4 veckor innan någonting händer, och problemet då är att familjehemmen många gånger också har suttit hemma på sin egen kammare och tänkt å tänkt att nu behöver vi hjälp. Å då vill de ha hjälp nu, idag, inte om en månad va. Å det där glappet däremellan kan bidra till att det blir ett sammanbrott, för när hjälpen

> väl kommer har familjehemmet kört ner sig i botten så pass mycket att de orkar helt enkelt inte.
>
> - Respondent 6

Av citatet ovan framkommer det att det tar tid att sätta in vissa typer av stöd som familjehemmen efterfrågar skyndsamt om. Vidare förklarar respondent 6 att det finns en risk för sammanbrott under denna tid på grund av detta. Det respondenten framhåller i citatet ovan styrks av Dellgran (2015) som förklarar att gräsrotsbyråkrater, alltså socialsekreterare, har ett visst mått av handlingsutrymme för att göra en egen bedömning av vad familjehemmen är i behov av för att få en fungerande placering och därmed förebygga sammanbrott. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) lyfter vidare att socialsekreterare däremot behöver följa verksamhetens regler och lagar, vilket gör att de inte alltid kan erbjuda familjehemmen hjälp omgående trots deras behov. De har exempelvis inte delegation att ta vissa beslut, och deras handlingsutrymmet är därför något begränsat. Detta kan i sin tur försvåra socialsekreterares förebyggande arbete kring sammanbrott i placeringar.

Slutligen betonar vissa respondenter också vikten av att familjehemmen tar eget ansvar för att ta emot det erbjudna stödet, exempelvis som att delta i obligatoriska utbildningar. Dessa utbildningar, exempelvis *Ett hem att växa i* och *Traumamedveten omsorg*, har som syfte att bredda familjehemmens kunskaper och förståelse för vad som krävs av dem för att stödja barnet.

> [...] Och sen så tänker jag att man som familjehem, när man signar upp för att bli familjehem, går med på att gå utbildningar, så det är ju också familjehemmets ansvar att faktiskt ta till sig det stödet som finns. Man kan liksom inte- vi kan inte erbjuda, erbjuda, erbjuda och dom inte tar emot och tänker att det är okej, utan då får man ju sätta lite press.
>
> - Respondent 4

Ovanstående ansvar belyser att familjehem som vårdgivare också har ett ansvar för att arbeta för en hållbar placering. Familjehemmen har en skyldighet att ta del av det stöd som

socialtjänsten har att erbjuda och engagera sig i de utbildningar som kan vara viktiga för att de ska kunna ge den bästa möjliga vården.

6.1.3 En kontinuerlig process

Att arbeta för att förebygga ett sammanbrott är en kontinuerlig process. Socialsekreterare behöver ständigt bygga relationer till och skapa ett förtroende hos olika aktörer i en placering, föra dialog mellan dessa och ha en fungerande samverkan.

> [...] Men sen handlar det om att ha systematiserat stöd, inte bara släcka bränder när väl placeringen är igång. Man behöver ha en förtroendefull relation mellan uppdragstagare och uppdragsgivare. [...] det är också önskvärt i förhållande till familjehem och socialtjänst och det måste man bygga upp, den ömsesidiga tilliten. För när det väl bränner till, då behöver man ha nåt å stå på, så att man klarar att reda ut det, att man inte gör slut med varandra för att det finns ingen tillit att stå på [...]. Så därför behöver man initialt bygga upp en förtroendefull relation mellan socialtjänst och familjehem och särskilt med de familjehem, både som är nya men som är väldigt erfarna [...] men du måste likväl ha en förtroendefull relation när det väl bränner till, och det gör det i alla placeringar att det bränner till, det blir krångel och det fel och det blir missförstånd och det blir knas och då behöver man ha att stå på.
>
> - Respondent 5

Relationsskapande är alltså väsentligt för att socialsekreterare ska kunna arbeta för att förebygga sammanbrott då det finns något att stå på när det inte föreligger stabilitet i placeringen. Likt Khoo och Skoogs (2014) studie betonas alltså en god relation mellan socialarbetare och familjehem för att få till en fungerande placering. Respondent 5 uppger även vid ett senare tillfälle i vår intervju att en förtroendefull relation kan låta intimt, vilket det inte behöver vara, men att det är viktig att bygga upp en god relation där det finns tillit gentemot varandra, vilket även belyses av respondenten nedan.

> Det handlar också om att skapa ett förtroende till familjehemmen så att de är modiga och säger att "det här fungerar inte" eller "det här är svårt, hjälp mig" för det kan också vara att familjehem bara ringer en dag och säger "nej, det här fungerar inte" och

> så är man inte med på tåget. Så att då har man svårt att förebygga det så det gäller att skapa förtroende också och visa på att bara för att man säger att något är svårt behöver inte det betyda att vi tycker att någon är dålig liksom utan det är bara att man tar ansvar för det som är svårt.
>
> - Respondent 2

En förtroendefull relation bidrar till att familjehemmen kan säga till när det uppstår svårigheter i placeringen, vilket är en förutsättning för att de ska kunna få stöd i att hantera situationen. Det som respondenten lyfter kan delvis alltså kopplas till utvecklingsekologin och Anderssons (2013) redogörelse för denna teori. När ett familjehem når ut för att få hjälp kan socialsekreteraren se vart i barnets system det fungerar mindre bra, och sätta in insatser som kan bidra till att olika miljöer interagerar på ett bättre sätt och därmed förebygga sammanbrott (Ibid.). Exempelvis om umgänget med den biologiska familjen, mikrosystem, inte fungerar kan detta möjligtvis resultera i att barnets interaktion med andra mikrosystem, i detta fall familjehemmet, försämras vilket ökar risken för ett sammanbrott. Socialsekreterare kan här exempelvis bevilja familjebehandling till den biologiska familjen, som kan arbeta med familjen och förbättra relationen mellan barnet och den biologiska familjen som i sin tur gör att barnet mår bättre och fungerar bättre i andra system. Genom att socialtjänsten, exonivå, bygger en förtroendefull relation till familjehemmet, mikronivå, kan socialsekreterare också få bättre insyn i situationen och erbjuda stöd. På så sätt kan socialtjänsten erbjuda lämpliga resurser, vilket kan hjälpa familjehemmet att hantera situationen på ett bättre sätt (Johansson 2012).

För att skapa en förtroendefull relation till olika aktörer beskrivs vissa essentiella egenskaper av respondenterna. Exempelvis lyfter en respondent vikten av att vara transparent om uppdraget och inte ge orealistiska förväntningar till de inblandade i en placering, och på så sätt skapa förtroende. Det är också väsentligt att lyssna på vad familjehemmet uttrycker, då det kan vara en indikation på att något inte fungerar som det ska.

> Det är jätteviktigt att vara lyhörd. Att höra med familjehemmet vad de säger. Det är viktigt å känna av situationen. För när man sitter på socialtjänsten så kan man få ett litet helikopterperspektiv över saker och ting, för att vi har så mycket kontakter kring

> ett barn. Vi har ju både familjehem, biologiskt nätverk, vi har skola, vi kan ha BVC, å BUP. Vi kan få ganska många människor runt omkring som ser barnet i olika situationer och utifrån olika perspektiv, och där gäller det att vara lyhörd.
>
> - Respondent 6

Respondent 6 beskriver lyhördhet som en viktigt del i att kunna förebygga sammanbrott. Detta går i linje med Christiansen, Havik och Anderssen (2010) resonemang om att brist på lyhördhet kan vara en orsak till att sammanbrott inträffar. Som respondent 6 beskriver har socialsekreterare en helhetsöversikt över alla aktörer runt omkring barnet. Detta gör att de kan se hur de olika mikrosystemen interagerar med varandra och bildar mesosystem (Andersson 2013). Då socialtjänsten har en översikt på alla runt omkring barnet kan de enklare se vilka system som inte fungerar i interaktion med varandra och på så sätt förebygga sammanbrott. På samma sätt kan socialsekreterare se vart i systemet det skaver. Det placerade barnet har lika mycket inflytande som familjehem på om ett sammanbrott kan inträffa eller inte (Johansson 2012). Att vara lyhörd är därför en väsentlig del i att kunna förebygga sammanbrott.

Vidare lyfter samtliga respondenter hur viktigt det är att ha en fungerande samverkan mellan olika aktörer i barnets liv. Möjligheterna till en fungerande samverkan kan se olika ut och beror bland annat på om det är en placering enligt SoL, där vårdnadshavare samtycker, eller enligt LVU, där tvångsvård föreligger. Frivilliga placeringar underlättar genom att gemensamma samverkansmöten kan ske, men om det finns motsättningar till placeringen försvåras detta möte och det sker fler separata möten istället. Även om de inblandade parterna har olika synvinklar kring placeringen, är det av vikt att hela tiden föra en dialog med alla inblandade, utgå från barnets bästa och uppmärksamma barnets perspektiv. En fungerande samverkan mellan främst vårdnadshavare och familjehem är gynnsamt för barnet, och bidrar också till en fungerande placering. En respondent uttrycker att ett fungerande samarbete mellan alla inblandade är “nyckeln till en lyckad samhällsvård”.

> Där är det jätteviktigt att socialtjänsten arbetar på att få till ett samarbete mellan föräldrar och familjehem också att man ser det här tredelade föräldraskapet familjehem, bioföräldrar och socialtjänsten är involverade runt barnet. Min personliga

> erfarenhet är det att de allra bästa, och mest välfungerande placeringarna, det är ju där föräldrar och familjehem kommer överens och kan fokusera tillsammans på barnen.
>
> - Respondent 6

Respondent 6 uppmärksammar vikten av att socialtjänsten arbetar för att få till ett samarbete mellan föräldrar och familjehem, då det är betydelsefullt att alla i det tredelade föräldraskapet samverkar. Interaktionen mellan dessa olika mikrosystem påverkar barnets uppväxt. Utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori ser vi sålunda hur socialtjänsten på exonivå försöker få till en fungerande samverkan på mesonivå genom att arbeta aktivt för en samverkan mellan de olika mikrosystemen (Andersson 2013). I fall där föräldrarna kan vara belastande gentemot familjehemmen, beskriver respondenterna att det är viktigt att socialtjänsten träder in för att det ska uppstå en fungerande samverkan. Det är alltså av vikt att familjehemsföräldrar, biologiska föräldrar och socialtjänsten interagerar med varandra på ett bra sätt för att de ska bilda ett fungerande mesosystem kring barnet (Ibid.). Även Socialstyrelsen (2018) lyfter att det är väsentligt att denna interaktion agerar fördelaktigt för barnets utveckling och att olika aktörer i systemen interagerar med varandra för barnets bästa.

Genom att föra en dialog med samtliga inblandade kan socialsekreterare minska konflikter inom en placering, vilket dels kan bidra till att alla aktörer strävar efter samma mål, dels även lyfta barnets perspektiv i det hela. Utöver detta samverkar socialsekreterare också med externa aktörer med utgångspunkt i barnets bästa, exempelvis skolor. Dessutom sker uppföljningar regelbundet med bland annat det placerade barnet, dess föräldrar och familjehem. På liknande sätt som handledning sker dessa uppföljningar dock oftare i början av en placering, men sker med större mellanrum allteftersom, förutsatt att placeringen fungerar väl.

> Initialt, om ett barn precis har blivit placerat, vilket är ju mycket på utredningssidan då att man är med i, i början av placeringen. Då är det ganska mycket uppföljning, all form för att allt ska sättas på plats och då behöver du ha mycket kontakt med alla inblandade. Sen så, ju längre tiden går och om det blir liksom stabilitet och en stadigvarande placering så glesas ju uppföljningarna lite ut.
>
> - Respondent 3

Respondent 3 lyfter att en tät uppföljning i början av en placering är väsentlig för att se så att barnet och familjehemmet fungerar bra tillsammans. Vidare beskriver respondenten att uppföljningarna sker med stora mellanrum med tiden om allt fungerar väl. Att det sker uppföljningar oftare i början av en placering kan bero på att det är en stor omställning för samtliga inblandade. Barnet hamnar i en ny närmiljö, vilket utgör ett nytt mikrosystem hos barnet (Andersson 2013). Det är därför av vikt att socialsekreterare har regelbundna uppföljningar för att säkerställa att rätt stöd erbjuds och därmed förebygga sammanbrott.

För att hålla igång denna kontinuerliga process krävs det också att socialsekreterare har en rimlig arbetsbelastning så att de hinner göra regelbundna uppföljningar med samtliga parter, vara tillgängliga och lyhörda gentemot vårdgivare såväl som barnen. Av intervjuerna framkommer att det kan vara underbemannat i tjänsterna, och respondent 5 uppger "att det finns en arbetsbelastning som inte medger ett systematiserat stöd". Detta bidrar till att socialsekreterare inte alltid har förutsättningarna för att arbeta förebyggande i den omfattning som de skulle vilja. Genom att hinna ha regelbundna uppföljningar kan socialsekreterare exempelvis se om det föreligger instabilitet i någon del av barnets miljö, och därmed möjligtvis sätta in stöd i den miljön som inte fungerar. Vissa socialsekreterare lyfter att det skulle vara möjligt att göra mer för att förebygga, men att resurser såsom just tidsbrist begränsar möjligheterna. Samhällets resurser anses sålunda ofta vara otillräckliga på exo- och makronivå med för lite forskning kring ämnet, pengar, lagar som inte hänger med och liknande (Andersson 2013). Detta styrs av politiker på en makronivå och påverkar hur exonivån kan arbeta. Respondenterna menar därför att det hade varit behövligt med fler handläggare och bättre arbetsmiljöer.

Vidare framkommer av intervjuerna att det är en stor personalomsättning, inte enbart i familjehemsvården utan i socialtjänsten överlag. Detta bidrar till att det sker handläggarebyten och avbrott i kontinuiteten. Detta är ytterligare ett exempel på hur exonivå indirekt kan påverka barnet (Andersson 2013). Exempelvis kan detta åter försvåra relationsskapandet, vilket påverkar huruvida familjehem söker stöd när de upplever att de är i behov av det, som i sin tur påverkar deras förmåga att hantera olika situationer för att de inte

ska uppleva känslor av överväldigande. Detta ökar alltså risken för att placeringen ska avslutas i förtid.

6.2 Emotioner

Emotionerna som uppstår hos socialsekreterare när ett sammanbrott har inträffat skiljer sig åt beroende på ärende. Även om det kan innebära blandade känslor är känslan av misslyckande ett återkommande tema hos respondenterna. Följande avsnitt lyfter vilka emotioner som uppstår hos socialsekreterare när ett sammanbrott väl inträffar, vilket är kategoriserat i underrubrikerna *Sammanbrott - ett misslyckande* och *Blandade emotioner*.

6.2.1 Sammanbrott - ett misslyckande

Ett återkommande tema som lyfts i intervjuerna avseende emotioner handlar om att sammanbrott är och ger en känsla av ett misslyckande på olika sätt.

> Jag har ju som sagt varit i flera ärenden, å det är ju alltid ett misslyckande när man hamnar i att det blir ett sammanbrott. Å man ska inte hålla på för mycket att känna efter och känna för då går man sönder. Men det är ju klart att det känns ju inte bra när man är tvungen att flytta från ett barn och rycka upp det från någon form av tillit så att säga. [...] Man kan inte slänga av sig det när man kommer hem va, utan det sitter kvar sen att, det här var ett misslyckande för alla, och framförallt för det här barnet.
>
> - Respondent 6

Respondent 1 uppger en liknande emotion som respondent 6:

> Alltså det känns ju alltid som ett misslyckande. Det känns som ett misslyckande personligen, tycker jag. Man jobbar så himla mycket med sig som person, å såhär - Vad kunde jag gjort annorlunda? Vad kunde jag sett tidigare? Vad kunde vi gjort? Om man är representant för socialtjänsten… Men det känns också som att det är misslyckande från samhällsvården, asså här går vi in och gör ett så stort ingripande i ett barns liv, en familjs liv.
>
> - Respondent 1

Både respondent 6 och 1 lyfter att en känsla av att misslyckande är vanligt förekommande när ett sammanbrott har inträffat. Respondent 6 uttrycker även att det är viktigt att inte låta detta påverka en för mycket. Relaterat till Hochschild teori om känsloarbete finns det vissa känsloregler som förväntas av yrkesverksam personal. En socialarbetare förväntas exempelvis hålla sig samlad och inte visa för mycket emotioner (Hochschild 2003). I en situation som respondent 6 belyser, där ett sammanbrott inträffar, är det därför av vikt att dessa starka och jobbiga känslor på jobbet inte visas för att uppfylla denna förväntan som finns på socialarbetare. Vidare beskriver respondent 1 att ett misslyckande leder till en reflektion kring sig själv men även kring samhällsvården, då det är socialtjänstens uppgift att skydda och hjälpa barn. Det är också bland annat då, enligt Hochschilds teori om känsloarbete, som de känsloregler som socialarbetare har kan identifieras (Ibid.).

> Å det är väl de känslorna som uppstår både på jobbet och privat och man bär ju med sig den här känslan av besvikelse eller misslyckande även hem. Och det är klart man kan se det är inte jag som har misslyckats i detta, men att vi som samhällsskydd, eller så inte har kunnat göra detta på ett sätt som blev bättre för barnet.
>
> - Respondent 3

Likt respondent 6 och 1 lyfter även respondent 3 emotioner av misslyckande vid ett sammanbrott. Respondenten ovan belyser att socialtjänsten ska skydda samhället och att ett sammanbrott därför ses som ett misslyckande. Återigen kan detta kopplas till Hochschilds teori om känsloarbete då socialarbetare förväntas ha ett ansvar att skydda, vilket gör att även om de upplever känslor som dessa behöver de lära sig att kunna fortsätta arbeta och inte låta känslan av misslyckande hindra dem från att göra sitt arbete (Ibid.). Med andra ord ska socialarbetare kunna nå upp till de förväntningar andra har på dem, vilket de gör genom att anpassa sina känslor till en viss kontext.

6.2.2 Blandade emotioner

Respondenterna lyfter flera olika emotioner som uppstår hos dem när ett sammanbrott inträffar. Det kan till exempel vara ilska, frustration, maktlöshet, ledsamhet, men också glädje när det går bra för barnet efter ett sammanbrott. Vilka emotioner som uppstår när ett

sammanbrott sker är alltså väldigt individuellt, och beror dels på socialsekreteraren som individ och dels på ärendet.

> [...] Men jag skulle säga när det är små barn som blir bortvalda så påverkar det mig väldigt mycket i nån slags tro på mänsklighet, att man tappar lite hopp. Varje gång samma barn blir bortvalt, så tappar man lite granna kring att det kommer bli bra och det är klart att det påverkar ens allmänstatus.
>
> - Respondent 4

I ovanstående citat nämner respondent 4 att de ärenden som har störst inverkan på denne är de ärenden där små barn blir bortvalda. Vidare berättar respondenten att denne då tappar hoppet om att det kommer bli bra och att detta påverkar respondentens allmänstatus. Hochschild (2003) lyfter bland annat att socialarbetare möter individer som kan vara med om komplexa svårigheter. Detta ställer åter krav på att socialsekreterare aktivt anpassar sina känslor för att agera professionellt (Moesby-Jensen & Nielsen), vilket är utmärkande för emotionellt lönearbete (Hochschild 2003). Ytterligare framkommer av intervjuerna att ett sammanbrott ökar arbetsbelastningen, vilket påverkar uppkomna emotioner.

> [...] Att det blir tufft en period. Å vilket tar tid av andra ärenden, så är det ju. Att man kanske inte hinner jobba lika mycket liksom som man skulle vilja i andra ärenden. Man får prioritera. Det påverkar ju jobbet för att man tycker att det är jobbigare att jobba, att det är skitjobbigt och att det påverkar en emotionellt. Jag kan känna att de perioderna är oftast så här, då är det tuffare att gå till jobbet, för att man vet att man behöver möta när man är där och man behöver vara på sitt bästa fast man kanske är på sitt sämsta.
>
> - Respondent 1

Respondent 1 beskriver sin upplevelse av sammanbrott och berättar om hur det påverkar både jobbet men också privat. Respondenten förklarar att det blir tuffare att gå till jobbet men säger även att det är behövligt att fortfarande prestera. Med utgångspunkt i Hochschilds teori om känsloarbete, kan det därmed förstås som att respondent 1 “skådespelar” genom surface acting (Hochschild 2003). Med detta avses att respondent 1 ger uttryck för en annan känsla än

den som denne faktiskt upplever, alltså behöver respondenten agera som om denne mår bra trots att denne inte gör det. Således är de framställda emotionerna inte kopplade till "jaget" utan kan kännas "påklistrade" (Ibid.). Precis som Moesby-Jensen och Nielsen (2015) visat på så krävs det många gånger att socialarbetare måste gå emot känslan de bär på och anpassa dessa för att agera mer professionellt. Socialarbetare behöver då ge uttryck för en känsla som förväntas av andra genom att reglera känslorna som uppstår på utsidan och inte visa vad denne egentligen känner (Hochschild 2003). Ytterligare ett genomgående tema bland intervjupersonerna är känslan av skuld. En av respondenterna berättar:

> Skuld kan vara en känsla av 'att jag inte förstod det innan'. Den skuldkänslan. Det verkade som en så bra matchning från början och alla va så nöjda och peppade. Och sen va det inte så och det känns jättetråkigt å jobbigt att det ska behöva va så. Slitsamt, jag måste säga det som familjehemssekreterare så är det oerhört slitsamt och det tror jag även att det är för barnhandläggare såklart, men som familjehemshandläggare är man ju också verkligen en del i 'jag tror att den här familjen skulle klara det här uppdraget, jag har ändå utrett denna familjen, jag har ändå någon slags kännedom och bedömning i det här' och så blir det inte bra. Det är ju inge roligt. Det är ju hemskt.
>
> - Respondent 5

Vid ett senare tillfälle uppger respondenten följande:

> Jaa, man blir ju alldeles bedrövad, ska det här barnet behöva hamna i det här också som om ryggsäcken inte redan var tung. När man har gjort allt man kan å ändå står inför faktum, så blir det ju också en känsla av vanmakt i det. Å också en självgranskning. Kunde jag ha gjort annat? Kunde jag ha förstått detta tidigare? Vad är det jag inte har sett eller vad är det jag inte har förstått? Så det är ju också en känsla av att vara medskyldig tycker jag många gånger. Borde jag ha utrett mer? Borde jag ha fattat detta? Borde jag ha förstått att det fanns en brist här hos familjehemmet?
>
> - Respondent 5

Respondent 5 beskriver att i de fall där ett sammanbrott inträffar sker det en både en självreflektion men även en reflektion över arbetet som utförts om vad som kunde ha gjorts annorlunda. Att skuld och ansvar är en förekommande emotion belyses också av Christiansen, Havik och Anderssens (2010) studie. I denna studie uppmärksammas att 25% av socialarbetare lägger skulden och ansvaret på sig själva eller sina medarbetare när ett sammanbrott sker. Vidare framkommer också sorg som en emotion:

> Det är det tråkigaste vi kan göra det är att inte hitta rätt familjehem till rätt barn. Vi är med och skapar brustna relationer för det barnet och det är inte roligt. Så det blir man ju ledsen över, rent professionellt och att man inte- eller tycker att där har socialtjänsten inte lyckats och så det är liksom en sorg. Vi är där för att ta bort barnet från en situation som är farlig och så blir det liksom brustna relation och- som barnet behöver ta hand om, så att det är ledsamt.
>
> - Respondent 2

I citatet ovan lyfter respondent 2 sin upplevelse av att vara med om sammanbrott. Respondenten berättar att det är ett tufft arbete i att veta att denne är med och bidrar till ytterligare skada och havererade relationer hos barnet. Detta kan eventuellt utgöra en svårighet i att gömma sina sanna känslor och inta sin professionella roll då det finns förväntningar på att socialarbetare ska vara empatiska men inte visa för mycket känslor (Hochschild 2003; Moesby-Jensen & Nielsen 2015). För att då använda sig av surface acting behöver socialsekreteraren samla sig själv och sina känslor för att kunna "klistra på" de känslor som andra förväntar sig (Hochschild 2003).

6.3 Hantering av emotioner

Av intervjuerna framkommer även olika sätt som socialsekreterarna hanterar de emotioner som uppkommer när ett sammanbrott sker. De olika teman som kan urskiljas handlar huvudsakligen om att stänga av känslor, hantera emotionerna på egen hand, men också att ta hjälp av sina kollegor och sin arbetsplats. Därför kategoriseras detta avsnitt i följande underrubriker: *Att stänga av känslor och egentid*, *Arbetsgruppen - en viktig nyckel för kollegialt stöd* och *Organisatoriskt stöd*.

6.3.1 Att stänga av känslor och egentid

Ett flertal respondenter menar att ett sätt att handskas med de emotioner som uppstår är genom att stänga av dem.

> Jag kanske har blivit mer praktisk av mig då, man stänger av känsloregistret och sen så går man på och gör det som ska göras nu å så får man se hur det blir, och så hoppas man på att det ska bli bra. Det låter hårt och kallt men, jag vill inte säga att man blir luttrad i det här arbetet men, det gör någonting med en också. Det gör det. Det tar på ens känslor på något vis. Man får lära sig att stänga av lite grann ibland. Skulle jag tänka "tänk om det här var mina barn", skulle jag tänka på mina barn varje gång jag gjorde något beslut så skulle jag gå sönder va, så är det ju. Det är hemskt att säga men, känslor är ju så och det här är ju ett arbete där man önskar att man kunde komma hem å inte tänka på jobbet.
>
> - Respondent 6

Respondent 6 beskriver hur denne har blivit mer "praktisk" gällande att stänga av sina känslor som uppkommer av arbetet, vilket är av vikt då det inte fungerar annars. Relaterat till Hochschild (2003) kan detta ses som ett sätt att "skådespela" för att hantera emotionerna som uppstår. Erfarna yrkesverksamma lär sig i många fall att avlägsna sig från sin karaktär, och kan identifiera när de använder sig av surface acting eller deep acting, vilket är ett skydd för att minska risken för utbrändhet (Hochschild 2003). Möjligtvis är respondent 6 medveten om riskerna med surface acting, att det kan uppstå emotionell dissonans som innebär att påfrestningar uppstår och påverkar dennes mående (Ibid.). För att undvika emotionell dissonans kan den professionella välja att ändra någon av delarna som bidrar till påfrestningar för att minska distinktionen mellan de egna känslorna och det som förväntas (Hochschild 2003). Utifrån ovanstående citat går det att tolka att respondenten har valt att ändra på de egna känslorna så att de går ihop med det som är förväntat av denne utifrån yrkesrollen. Inom socialtjänsten ska socialsekreterare inte visa för mycket emotioner, och de ska också skapa en situation som är hanterbar för sig själv (Moesby-Jensen & Nielsen 2015). Genom att stänga av känsloregistret gör respondent 6 just detta för att inte "gå sönder".

Ett annat sätt att handskas med de emotioner som uppstår är genom egentid på olika sätt och att låta jobbet stanna på jobbet. Det kan till exempel handla om reflektiv tid i bilen till och från jobbet för att analysera och reflektera kring ärenden. Det kan också handla om att påminna sig själv om bra stunder.

> Jag hade tidigare en sån här liksom liten lapp med i mitt rum bara för att glöm inte, ibland kan det gå bra. Å det är väldigt viktigt att ha det perspektivet liksom, det är mycket som är jobbigt i det att liksom barn behöver flytta, man vet liksom att det är en stor riskfaktor för att det inte ska gå så jättebra.
>
> - Respondent 7

För att handskas med sina emotioner har respondent 7 tidigare valt att ha en lapp för att påminna sig själv om att det finns stunder där det också går bra i arbetet. Detta kan delvis relateras till deep acting, där den yrkesverksamma försöker alstra en känsla som möjligtvis inte finns ursprungligen för att det ska gå i linje med vad som förväntas från individen (Hochschild 2003). Lappen som respondent 7 hade på sitt kontor kan då ses som ett försök att alstra en känsla av att det finns saker som faktiskt går bra i arbetet. Vidare förklarar en annan respondent väsentligheten med att inte ta med jobbet hem.

> Men, att gå hem från jobbet när man ska gå hem från jobbet, å då gör man någonting aktivt för att inte sitta kvar å jobba längre för du har något dåligt samvete. Å att man behöver göra roliga saker på sin fritid helt enkelt, och meningsfulla saker på sin fritid där man inte tänker på jobbet. Det försöker jag, men inte alltid lätt.
>
> - Respondent 1

Respondent 1 berättar att det är viktigt att kunna lämna jobbet på jobbet, och att det hjälper att göra betydelsefulla aktiviteter på sin egen tid för att kunna komma bort från de jobbiga känslorna som uppstår i arbetet. Även här kan Hochschilds deep acting appliceras, där socialarbetaren alstrar en känsla i sig själv som ursprungligen inte finns där (Hochschild 2003). Socialsekreterare förväntas skapa en hanterbar situation för sig själva (Moesby-Jensen & Nielsen 2015), vilket är det som respondent 1 gör genom att försöka inte ta med jobbet hem.

6.3.2 Arbetsgruppen - en viktig nyckel för kollegialt stöd

Ett återkommande tema för att hantera de emotioner som uppstår är genom att vända sig till sin arbetsgrupp för kollegialt stöd. Detta då de förstår varandra och hur det kan kännas i olika situationer, men också då det exempelvis råder sekretess för socialsekreterarna. Detta gör att arbetsgruppen blir väsentlig för kollegialt stöd när det uppstår olika emotioner. En förutsättning för att kunna använda sig av ett kollegialt stöd är att det är en välfungerande arbetsgrupp med ett öppet klimat, vilket betonas av flera respondenter.

> [...] vad är man i för arbetsgrupp, asså att det hänger mycket på ens kollegor, att man har kollegor som också tycker att det är viktigt å bolla, å liksom drifta å så. […] Å då tänker jag att det är jätteviktigt att man har den kulturen på sin arbetsplats, att det här är inte vilket jobb som helst, eller något man stämplar in och stämplar ut. Man påverkas jättemycket av det, och det behöver man vara ödmjuk inför. Så att, det behöver finnas den kulturen. Å det upplever jag att det gör på min arbetsplats.
>
> - Respondent 1

Även respondent 3 är inne på samma spår:

> Men kollegorna, absolut viktigast som, att kunna få stöd ifrån och ventilera och få bekräftat att, för det är ju de man ibland också behöver höra, du har gjort allt du kan i det här fallet. Att man ser och rannsakar sig själv med att höra att man faktiskt inte hade kunnat gjort något annorlunda eller så, är ju det man kan behöva höra i stunden. Å då är ju de som arbetar med samma sak bäst att prata med för att få det stödet.
>
> - Respondent 3

Båda respondenterna beskriver det kollegiala stödet de har på sin arbetsplats som väsentligt och bra när de behöver diskutera eller ta hjälp av varandra i jobbiga och svåra ärenden. Respondent 1 beskriver att det behöver finnas en viss kultur på arbetsplatsen för att socialsekreterare ska kunna vända sig till sina kollegor för stöd. Även en stöttande arbetsledning och chef beskrivs som väsentliga och har ett ansvar att se till att medarbetare har ett bra välmående, där de bör få socialsekreterare att känna sig omhändertagna. Detta är utmärkande för emotionellt lönearbete, att arbetsledningen kan kontrollera socialsekreterares

känslotillstånd på olika sätt (Hochschild 2003). Arbetet som socialsekreterare utför tenderar att bli emotionellt, i synnerhet då ett flertal av respondenterna berättar att de tar med det jobbiga hem. Det kollegiala stödet och samtalen som kollegor har sinsemellan blir därför av stor vikt för att socialsekreterare inte ska lämnas ensam med dessa emotioner. Samtidigt beskrivs det också vara väsentligt att socialsekreterare själva tar ansvar och ber om hjälp.

> Sen är det ju också upp till den enskilde handläggaren ansvar att be om hjälpen. Det är också jätteviktigt att komma ihåg, att vi… Vi kan liksom inte utgå ifrån att vår arbetsledare är tankeläsare.
>
> - Respondent 4

Respondent 4 lyfter det egna ansvaret som socialsekreterare har för att själva be om hjälp när de behöver det. En socialsekreterare kan inte förlita sig på att arbetsledaren ska veta när någon behöver hjälp, utan det är upp till varje enskild socialsekreterare att själv uppmärksamma att denne behöver diskutera något eller behöver någon annans bedömning kring ett ärende. Detta kan återigen kopplas till att socialsekreterare ska skapa en hanterbar situation för de själva (Hochschild 2003). Ytterligare uppger ett flertal respondenter att de upplever att de aldrig är ensamma i ett ärende, utan alltid har sin grupp med sig. Detta upplevs vara ett stöd för respondenterna och ett sätt att handskas med de emotioner som uppstår.

> Vi har kollegor, vi är aldrig ensamma i ett ärende, även om jag är ansvarig så är vi alltid i grupp liksom. Och ofta så finns ju- om man inte har ett konsulentstött familjehem så är vi ju alltid två kring ett barn alltså en av familjehemmet och en av barnet så vi är ju alltid två kring barnet. Och oavsett finns det alltid en kollega som är nära som kan ärendet. Sen så finns det ju chefen också som kan vara med om liksom lyfta upp känslorna eller plocka upp det på något vis i ett större sammanhang och så,
>
> - Respondent 2

Ovan lyfter respondent 2 att i placeringar där det inte är ett konsulentstött familjehem finns det istället alltid en familjehemssekreterare och barnsekreterare i ett ärende. Där kan

familjehemssekreterare och barnsekreterare ta hjälp av varandra, vilket kan betraktas som ett stöd.

6.3.3 Organisatoriskt stöd

De flesta respondenter uppger att de får olika typer av organisatoriskt stöd för att hantera de emotioner som kan uppstå i arbetet. Ett exempel på sådant stöd är processhandledning med extern handledare en gång i månaden, där socialsekreterare får möjlighet att lyfta känslor och tankar kring situationer som upplevs vara jobbiga. Att arbetsledningen får möjlighet att kontrollera personalens känslotillstånd med handledning är ett kännetecken för emotionellt lönearbete (Hochschild 2003). Arbetsledningen kan på så sätt hjälpa den yrkesverksamma, alltså socialsekreteraren, att hantera svåra emotioner (Ibid.). Även om det organisatoriska stödet rent generellt beskrivs vara bra av samtliga respondenter, kan det i vissa fall finnas utmaningar. De respondenter som har en nischad yrkesroll berättar att de inte har någon extern handledning, till skillnad från andra socialsekreterare. Det råder delade emotioner kring huruvida detta är bra eller inte. En respondent uppger följande:

> Det är dåligt, man behöver det. Det är en sorts vidareutveckling och det är också en, vad ska man säga, en rättssäkerhet i att säkerställa bedömningar och det tycker jag, det är dåligt att vi inte har det. Det är bortplockat av budgetskäl.
>
> - Respondent 5

Respondent 5 uppger alltså att denne tycker att det är dåligt att inte bli erbjuden handledning då detta är ett sätt att utvecklas. Respondent 7 upplever istället en motsatt känsla:

> Ska jag vara helt ärlig så är det nästan halva vinsten med detta. Asså jag har ju vart anställd innan o det tar så otroligt mycket tid med att sitta i handledningar, stöd och ärendegenomgång, asså fan å hans moster. Så jag känner bara att jag älskar konsultjobb just för att man slipper alla tröga processer och kan lyckas lägga mer tid på de här barnen och tid på att hjälpa istället. Alla tror man blir konsult för pengarna men det är inte sant.
>
> - Respondent 7

De ovanstående citaten visar på olika känslor kring handledning. Respondent 5 menar att det är en rättssäkerhet att kunna ha handledning och få stöd av sin arbetsplats för att få ta del av andras bedömningar kring samma ärende. Relaterat till Bronfenbrenners utvecklingsekologi påverkar lokalpolitiker på exonivå enskilda socialsekreterarnas handläggning, vilket i sin tur influerar handläggning av barnets ärende och vilka möjligheter det finns kring att få till en fungerande placering för att därmed förebygga sammanbrott (Broberg et al. 2015). Respondent 7 uppger däremot att denne uppskattar tiden som inte läggs på handledning, då detta ger mer tid för att hjälpa barnen. Detta kan åter indirekt påverka barnet genom att det möjligtvis sker en snabbare handläggning och stöd går att ges snabbare för att hantera situationer. Respondenterna har alltså individuella önskemål av vilket stöd de behöver. Om det organisatoriska stödet som ges inte skulle vara tillräckligt, lyfter respondenterna att de kan vända sig till företagshälsovård vilket samtliga tycker är bra.

7. Avslutande diskussion

Studiens syfte var att undersöka hur socialsekreterare hanterar sammanbrott i placeringar av omhändertagna barn. Detta genom att dels undersöka hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar, dels undersöka vilka emotioner som uppstår hos socialsekreterare när ett sammanbrott inträffar och hur socialsekreterare handskas med dessa. Resultatet visar att samtliga respondenter arbetar aktivt, både direkt och indirekt, med att få till en fungerande placering på olika sätt för att förebygga sammanbrott. Exempelvis betonar respondenterna vikten av att matcha och förbereda placeringar, ge stöd till vårdgivare på olika sätt och även ha en kontinuitet i ärendet. I det arbetet finns också vissa svårigheter med att arbeta med detta. Respondenterna lyfter exempelvis brist på familjehem, arbetsbelastning och avsaknad av resurser som utmaningar.

Resultatet visar även att det kan uppstå blandade emotioner när ett sammanbrott väl inträffar beroende på socialsekreterare men även ärendet. Av intervjuerna framkommer bland annat emotionerna ilska, frustration, maktlöshet, ledsamhet, skuld, glädje men även misslyckande. Socialsekreterare handskas med de uppkomna emotionerna på olika sätt, vissa genom egentid och stänga av känslor, andra med det kollegiala och det organisatoriska stödet.

Studiens resultat går i linje med den tidigare forskning som har använts. De riskfaktorer som lyfts i tidigare forskning, exempelvis brist på information och förberedelser, lyhördhet, kommunikationssvårigheter och kontinuitet är respondenterna medvetna om och arbetar aktivt med för att förebygga sammanbrott i placeringar. Genom att arbeta utvecklingsekologiskt med barnets miljöer i åtanke försöker respondenterna att ge lämpligt stöd till vårdgivare, vilket kan minska stress och känslor av överväldigande genom att de får vägledning i att hantera olika situationer (Harkin & Houston 2016). Dessutom belyses vikten av en fungerande samverkan för att kunna förebygga sammanbrott i placeringar (Ibid.). Samtliga respondenter i vår studie uppger att en fungerande samverkan mellan alla inblandade aktörerna runt ett barns placering är ett sätt att arbeta för att förebygga att ett sammanbrott inträffar. Samtidigt finns det vissa svårigheter med att göra detta, exempelvis brist på placeringar och resurser försvårar respondenternas möjligheter att arbeta förebyggande, vilket också är något som uppmärksammats i både Wards (2009) studie.

Ytterligare betonar Christiansen, Havik och Anderssen (2010) att placeringar ibland görs med vetskapen om att placeringen inte kommer att fungera, vilket flera av respondenterna i vår studie lyfter, samt att detta beror på bristen på familjehem. I linje med Harkin och Houstons (2016) studie beskrivs dessutom arbetsbelastningen som socialsekreterare har som en utmaning.

Att socialsekreterare tillskriver ansvaret för sammanbrott på sig själva är något som uppmärksammas i Christiansen, Havik och Anderssens studie (2010), där vissa respondenter i denna studie hänvisar till sina tidigare bedömningar och ifrågasätter om de utrett tillräckligt. Rostill-Brookes et al. (2011) lyfter både den praktiska och känslomässiga pressen som socialarbetare har på sig och belyser hur skuld läggs på socialarbetare när ett sammanbrott inträffar. Vår studie visar på att flera respondenter skuldbelägger sig själva när en placering avslutas i förtid. Vidare lyfter Rostill-Brookes et al. (2011) att sammanbrott kan påverka socialarbetare negativt. Detta överensstämmer med denna studies resultat, där bland annat emotioner som ilska, frustration och misslyckande var framträdande. Beroende på utfallet för barnet kan dock emotioner som glädje också uppkomma, exempelvis när det går bra för barnet efter ett sammanbrott. För att handskas med dessa uppkomna emotioner använder respondenterna i vår studie sig av olika sätt såsom att stänga av känslor, ha egentid, ta hjälp av kollegor och ta emot organisatoriskt stöd. Genom att använda sig av bland annat surface acting och deep acting minskar risken för stress och utbrändhet på sikt, vilket inte bara verkar gynnsamt för socialsekreteraren utan även för de utsatta barnen (Akademikerförbundet SSR u.å).

7.1 Slutsatser

Resultatet av studien visar att respondenterna arbetar för att få en fungerande placering och därmed förebygga sammanbrott. Det förebyggande arbetet görs bland annat genom matchning och förberedelser, samt genom att erbjuda stöd till samtliga inblandade på olika sätt under hela placeringstiden. Däremot finns det svårigheter som begränsar möjligheterna att kunna förebygga sammanbrott i placeringar. Vidare visar resultatet att de emotioner som uppkommer hos socialsekreterare vid sammanbrott bland annat är ilska, skuld och misslyckande. Slutligen visar resultatet att samtliga respondenter hanterar emotionerna genom egentid, men också genom kollegialt stöd och handledning.

7.2 Förslag till vidare forskning

Det är av stor vikt att vidare forskning görs kring vilka emotioner som uppstår hos socialsekreterare när ett sammanbrott väl inträffar, då det finns ett begränsat antal studier som behandlar denna fråga. Det föreligger således fortfarande en kunskapslucka kring denna aspekt. Vår studie har dessutom väckt nya funderingar kring huruvida emotionerna som uppstår kan skilja sig åt beroende på vem det är som initierar ett sammanbrott i en placering, exempelvis om det är socialsekreteraren som avbryter placering. Vår aspiration är att bidra till en vidare diskussion kring socialsekreterares egna upplevelser av sammanbrott i placeringar.

Referenser

Akademikerförbundet SSR (u.å). *Socialtjänsten under stor press*. https://akademssr.se/yrkesfragor/socionom/socialsekreterare [2022-02-26]

Andersson, G. (2013). Utvecklingsekologi och sociala problem. I: Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Barnombudsmannen (2019). *Vem bryr sig - när samhället blir förälder*. Stockholm: Nordstedts Juridik. https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/vem-bryr-sig-ar19-las.pdf

Broberg, A., Almqvist, K., Tjus, T. & Mothander, P. R. (2015). *Klinisk barnpsykologi: Utveckling på avvägar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Chateauneuf, D., Poirier, M. & Pagé, G. (2021). Decision-making in foster care: A view on the dynamic and collective nature of the process. *Journal of Social Work*, 21(4), ss. 730-752. http://doi.org/10.1177/1468017320928825

Christiansen, Ø., Havik, T. & Anderssen, N. (2010). Arranging stability for children in long-term out-of-home care. *Child and Youth Services Review*, 32(7), ss. 913-921. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.03.002

Dellgran, P. (2015). Verksamhetslogiker inom människobehandlande organisationer. I: Johansson, S., Dellgran, P. och Höjer, S. (red.) *Människobehandlande organisationer - villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Harkin, C. & Houston, S. (2016). Reviewing the literature on the breakdown of foster care placements for young people: complexity and the social work task. *Child Care in Practice*, 22(2), ss. 98-112. https://doi.org/10.1080/13575279.2015.1102124

Hochschild, A. R. (2003). *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling.* Berkley: University of California Press.

Inspektion för vård och omsorg (2017). *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet*. Stockholm: IVO. https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2017/barns-ratt-till-familjehemsvard-av-god-kvalitet.pdf

Jacobsen, D. I. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, T. (2012). *Den lärande människan - utveckling lärande socialisation*. Malmö: Liber.

Kalman, H. & Lövgren, V. (2019). Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I: Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Khoo, E. & Skoog, V. (2014). The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work*, 13(2), ss. 255-269. https://doi.org/10.1177/1473325012474017

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010). *Street Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.

Moesby-Jensen, C. K. & Nielsen, H. S. (2015). Emotional labor in social workers' practice. *European Journal of Social Work*, 18(5), ss. 690-702. https://doi.org/10.1080/13691457.2014.981148

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Rostill-Brookes, H., Larkin, M., Toms, A. & Churchman, C. (2011). A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(1), ss. 103-127. https://doi.org/10.1177/1359104509352894

Svensson, K, Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur.

Socialstyrelsen (2012). *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn*. Stockholm: Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-11-28.pdf

Socialstyrelsen (2018). *Grundbok i BBIC: Barns behov i centrum*. Stockholm: Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-20.pdf

Socialstyrelsen (2019). *Barn och unga i socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/ [2022-02-28]

Socialstyrelsen (2020). *Placerade barn och unga: Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6640.pdf

Socialstyrelsen (2021). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2020*. Stockholm: Socialstyrelsen.

https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2021-8-7516.pdf

Taylor, B. & McQuillan, K. (2014). Perspectives of Foster Parents and Social Workers on Foster Placement Disruption. *Child Care in Practice*, 20(2), ss. 232-249. https://doi.org/10.1080/13575279.2013.859567

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

Ward, H. (2009). Patterns of instability: Moves within the care system, their reasons, contexts and consequences. *Children and Youth Services Review*, 31(10), ss. 1113-1118. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.07.009

Westerberg, V. (2011). *Sammanbrott i samhällsvård - En studie om barns placeringsmönster*. Västernorrland: Kommunförbundet Västernorrland. https://www.fouvasternorrland.se/Filer/2011Placeringsmonster-i-samhallsvard-for-barn-2.pdf

Bilaga 1 - Förfrågan om deltagande på Facebook och LinkedIn

Hej!

Vi är två studenter, Nora och Ramak, på Göteborgs universitet som skriver vår kandidatuppsats nu. Vi har som intresse att undersöka hur socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar (avbrutna placeringar), samt undersöka de emotioner som kan uppstå hos socialsekreterare vid ett sammanbrott.

Vi söker därför dig som arbetar som socialsekreterare med barn och unga som har erfarenhet av sammanbrott i placeringar och som vill delta i en intervju för vår studie.

Skicka gärna ett PM om du är intresserad av att delta i vår studie eller om du har några frågor, så berättar vi mer.

Tack på förhand!

Bilaga 2 - Informationsbrev

Hej!

Vi heter Ramak och Nora och studerar vid Institutionen för socialt arbete på Göteborgs universitet. Vi skriver för tillfället vår kandidatuppsats där vi har som intressefokus att undersöka hur du som socialsekreterare arbetar för att förebygga sammanbrott i placeringar (avbrutna placeringar), samt de emotioner som kan uppstå i ditt arbete vid ett sammanbrott. Därför önskar vi att komma i kontakt med frivilliga socialsekreterare som har erfarenhet av sammanbrott i placeringar och som vill delta i vår studie för en intervju.

Deltagandet är frivilligt och du har rätt att dra tillbaka din medverkan när som helst under studiens gång, tills dess att uppsatsen är godkänd. Vi är måna om din anonymitet och kommer att behandla dina uppgifter konfidentiellt. Detta innebär också att vi kommer att avidentifiera dig, liksom den kommun där du arbetar. Det som framkommer av intervjuerna kommer enbart att användas till studien, och allt material kommer att borttas när studien är klar. Vi beräknar att intervjuerna kommer att ta cirka 45-60 minuter att utföra, och kommer att ske på Zoom. Intervjuerna är planerade att ske vecka 10 och 11.

Skicka gärna ett mail om du är intresserad och föreslå då en tid för intervjun under de angivna veckorna ovan. Om du har några frågor får du gärna kontakta oss enligt uppgifterna nedan.

Tack för din uppmärksamhet!

Kontaktuppgifter

Ramak Sabouri
Mail: xxx

Nora Reza
Mail: xxx

Handledare
Daniel Gustafsson
Mail: xxx

Bilaga 3 - Intervjuguide

Bakgrundsinformation

- Vad arbetar du med?
- Hur länge har du arbetat med barn och unga?
- Kan du berätta om dina arbetsuppgifter?

Placeringar

- Kan du beskriva hur processen till en placering går till?
- Hur ofta sker en uppföljning i en placering? (Barnet, vårdgivare, föräldrar… etc)?
- Vilket stöd erbjuder ni till vårdgivaren? Hur anser du att detta är?
- Hur ser samverkan ut mellan de berörda aktörer? (Biologisk familj, familjehem, kollegor, etc…)?

Sammanbrott i placeringar

- Vad innebär begreppet sammanbrott i placeringar för dig?
- Vilka erfarenheter har du av sammanbrott i placeringar?
- Hur arbetar du för att förebygga sammanbrott? Finns det några metoder du använder?
- Hur arbetar din arbetsplats för att förebygga sammanbrott? Vilka metoder finns?
- Kan du beskriva ett fall där du har varit med om ett sammanbrott och hur du gick tillväga? Finns det något du hade gjort annorlunda nu i efterhand?
- Kan du beskriva hur du går tillväga när du får indikation på att en placering är nära på att avslutas i förtid? Kan du ge ett exempel på ett fall som du har förebyggt?
- Vilka möjligheter/svårigheter upplever du att det finns med att förebygga sammanbrott?

Emotioner

- Hur upplever du att ett sammanbrott påverkar dig? Vilka emotioner uppstår hos dig?
- Kan du beskriva ett fall där placeringen avslutades i förtid? Hur influerade detta dig?
- På vilket sätt hanterar du de emotioner som uppstår?
- Hur ser stödet ut på arbetsplatsen för att hantera dessa emotioner som uppstår? Hur upplever du detta?
- Finns det något mer som du vill tillägga?